

Kontaktperson
Miljöavdelningen
Johan Johnmark
010-22 41 411
johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Beslut om bildande av naturreservatet Gyetorp i Bromölla och Kristianstad kommun, Skåne län

Beslut

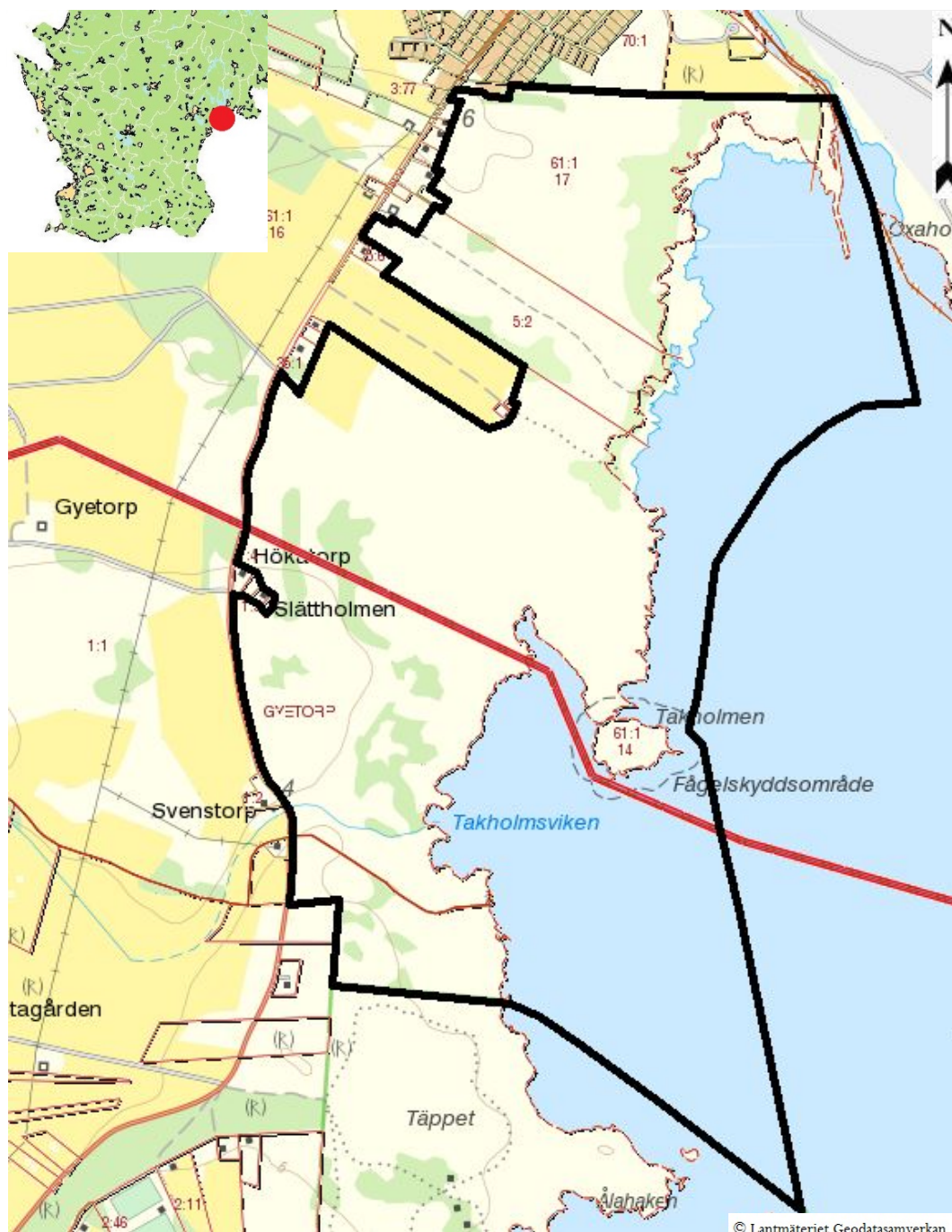
Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar länsstyrelsen det område som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat.

För att trygga syftet med naturreservatet ska de föreskrifter gälla, som anges nedan med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

Med stöd av 3 § Förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan, (bilaga 3).

När naturreservatet vinner laga kraft upphävs, med stöd av 7 kap. 7§ miljöbalken, förordnande av landskapsbildsskydd enligt 19§ naturvårdslagen, beslutat av Länsstyrelsen i Kristianstads län den 6 maj 1974 (Dnr. 11.126-244, 245-71), i den del som motsvarar naturreservatets yta. Vidare upphävs, med stöd av 7 kap. 7§ miljöbalken, länsstyrelsens beslut den 30 mars 1972 (dnr 11.111-1509-71) om skydd för fågellivet på Ängholmarna m.fl. öar, holmar och skär inom Bromölla och Kristianstads kommuner, Kristianstads län i den del som gäller Takholmen.

Postadress	Besöksadress	Telefon / Fax	Bankgiro	E-post och webb	Sociala medier
205 15 Malmö 291 86 Kristianstad	Södergatan 5 Ö Boulevarden 62 A	010-224 10 00 vx 010-224 11 00	102-2847	skane@lansstyrelsen.se www.lansstyrelsen.se/skane	Facebook: lansstyrelsenskane Twitter: @lstskane

Skala cirka 1:15 000

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Gyetorp
Kommun	Bromölla och Kristianstad
Natura 2000 ID	Tostebergakusten (SE 0420275), Tosteberga-Ängholmarna (SE0420127)
Gränser	Området begränsas av mitten av svart heldragen linje på till detta beslut bifogad karta (bilaga 1)
Fastigheter	Del av Gyetorp 1:1, Tosteberga 28:1 och oregistrerat samfällt fiske för Tosteberga hemman i Kristianstads kommun och del av Gualöv 5:2, Gualöv 61:1 och 65:1 i Bromölla kommun samt oregistrerat samfällt fiske för Gualövs hemman, i Bromölla kommun
Markägare	Enskilda, bolag och samfällt
Läge	Cirka 4,5 km söder om Bromölla och cirka 19 km öster om Kristianstad
Kartblad	Topografiska kartan: 3E SV Karlshamn
Koordinater	X 466460, Y 6209550 (SWEREF 99 TM)
Naturgeografisk region	Nr 7, Skånes sediment och horstområde
Vegetationszon	Nemorala zonen (södra lövskogsregionen)
Inskrivna nyttjanderätter	Uppgifter finns i akten
Gemensamhetsanläggningar	Uppgifter finns i akten
Areal	Cirka 254 hektar, varav vatten cirka 102 hektar
Förvaltare	Länsstyrelsen Skåne

Syftet med naturreservatet är att:

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald, och att skydda, vårda, bevara och återställa och nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter. Områdets kulturpräglade naturmiljöer såsom havsstrandängar, artrika silikatgräsmarker, rikkärr, kalkfuktängar, torra hedar, buskmarker, hässlen och sandblottor med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras, återställas och nyskapas. Områdets lövsumpskog ska bevaras och återställas. Områdets havsmiljöer ska bevaras. I området förekommande värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter ska skyddas, återställas och nyskapas. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Syftet ska tillgodoses genom att:

- Vattenområdet utvecklas naturligt genom att området lämnas fritt från åtgärder och ingrepp.
- Bevara områdets hydrologi.
- Bevara och utveckla bryn, buskage men även reducera buskmarkernas utbredning.
- Bevara, restaurera och utveckla artrika silikatgräsmarker, rikkärr, kalkfuktängar, torra hedar och hässlen.
- Fortsatt och utökad hävd av området med bete, främst med nöt och häst, bränning och slåtter. I restaureringssyfte använda getter för att reducera uppslag av björnbär och sly.
- Återskapa sandblottor.
- Införa ambulerande stängsel för att periodvis betesfreda delar av området, företrädesvis de floristiskt intressanta områdena.
- Bevara och restaurera lövsumpskog och låta beta lövsumpskogen.
- Genom försiktig naturvårdsinriktad gallring, vitalisera hässlena.
- Gynna i området förekommande habitatlistad¹, rödlistad² eller sällsynt art och i synnerhet de som är sandknutna och betesgynnade.
- Inplantera för området lämpliga hotade och sällsynta arter, i synnerhet sandstärps- och betesgynnade arter.
- Succesivt ta bort eventuellt främmande arter av träd och buskar.
- Anlägga vatten för att gynna bl.a. groddjur i närområdet.
- Undanta jakt på sjöfågel i SPA-området,
- Anlägga enklare vandringsleder och rastplatser utan att dessa negativt påverkar områdets fågelvärden

¹ Arter som förekommer i Rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter,

² Arter som är förtecknade enligt Artdatabanken som rödlistade i Sverige.

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi och landskapets allmänna karaktär, yt- eller dräneringsförhållanden som att gräva, spränga, muddra, borra, schakta, plöja, dika eller fylla ut,
2. uppföra byggnad, mast, luftledning, vindkraftverk eller annan anläggning,
3. anordna upplag annat än tillfälligt för områdets skötselbehov,
4. gödsla, jordförbättra, eller använda kemiska bekämpningsmedel,
5. omföra nuvarande betesmarker till kultiverade betesmarker,
6. plantera eller så gräs, buskar och träd,
7. avverka träd och buskar, gallra, röja, ta bort dött träd eller vindfälle eller på annat sätt påverka vegetationen,
8. utlägga strö eller dylikt, stödutfodra, låta djur som används för hävd av området som är under behandling med långtidsverkande avmaskningsmedel beta, eller att avmaska betesdjur, eller släppa avmaskade betesdjur tidigare än 14 dagar efter avmaskning,
9. utsätta bikupor,
10. hålla får,
11. bedriva jakt på sjöfågel inom SPA-området, enligt bilaga 3.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet

1. utmärkning av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar,
2. uppsättning och underhåll av informationstavlor,
3. skötsel och restaurering av havsstrandängar, artrika silikatgräsmarker, rikkärr, kalkfuktängar, torra hedar, buskmarker, hässlen och sandblottor omfattandes avverkning av träd och buskar, betning, slåtter, bränning och grävning, enligt bilaga 2.
4. efter restaurering av betesmarken genomförts, betesfreda totalt summerat minst två ambulerande hektar mark per år, vilka företrädesvis placeras på floristiskt intressanta områden,
5. anläggande av vatten lämpade för hotade groddjur, enligt bilaga 2,
6. genomförande av försiktig naturvårdsinriktad röjning och gallring, i lövsumpskogarna, där alla lövträdsstammar ligger kvar i naturreservatet, enligt bilaga 2,
7. förvaltarens inplantering av inhemska arter vilka är knutna till biotoperna i reservatet,
8. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens tillgänglighet, enligt bilaga 2.
9. bekämpning av invasiva och/eller främmande arter,
10. utläggning vintertid av kadaver* till örnutfodring,
11. undersökningar och miljöövervakning av djur-, svamp- och växtlivet samt av mark- och vattenförhållanden.

* ej från djur med smittsamma sjukdomar

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**

1. färdas eller uppehålla sig i området, enligt bilaga 4, årligen under tidsperioden 1 mars -31 juli.
2. ta bort, gräva, borra, måla eller på annat sätt skada mark, sten, stenmurar, naturföremål eller kulturlämningar
3. ställa upp husvagn, husbil eller motsvarande mellan kl 00.00 – 05.00,
4. plocka, gräva upp eller på annat sätt skada växter, mossor, lavar eller vedlevande svampar,
5. avsiktligt bryta sönder eller insamla och bortföra eller elda död ved,
6. medvetet störa betande djur eller sjöfågel såsom att följa efter individer eller grupper, eller med vattenfarkost köra mellan par eller grupper av fåglar,
7. samla in ryggradslösadjur, t ex skalbaggar eller mollusker,
8. medföra hund eller annat sällskapsdjur som inte hålls i fysiskt koppel,
9. cykla,
10. flyga med drönare,

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens skriftliga tillstånd

11. anordna och organisera tävling eller träning utanför markerad led,
12. anordna och organisera lägerverksamhet eller liknande arrangemang,
13. placera eller sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt, snitsel, inskrift eller därmed jämförlig anordning annat än tillfälligt, (max tre dygn). Naturreservatets förvaltare ska kontaktas innan tillfälliga anordningar sätts ut,
14. uppföra någon form av anläggning eller placera ut för reservatet främmande föremål.

Undantag från föreskrifter

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som Länsstyrelsen utser, att utföra de åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel och som framgår av föreskrifter B1-10.

- Åtgärder vid räddningsinsatser (alt. sanering) i samband med olycka, oljeutsläpp eller annan oförutsedd olyckshändelse,
- åtgärder i samband med förvaltarens eller arrendatorers tillsyn av området eller betesdjur, samt nödvändiga anläggningar (vatten, staket etc) för hållande av djur.

- normalt underhåll av befintliga vägar eller nedtagning av för allmänheten farliga träd (längs med vägar, leder, rastplatser etc).
- underhåll av lagakraftvunna dikesföretag. Inför utförande av arbetet ska naturreservatets förvaltare informeras om åtgärden.
- drift, underhåll och ombyggnad inom gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt av vid tidpunkten för detta beslut befintliga nyttjanderätter, vägar, dikningsföretag, ledningar, master och anläggningar, tillhörande staten, kommunen, el-, energi- och teledistributör. Inför utförande av arbetet ska naturreservatets förvaltare informera om åtgärden. Vid akuta underhållsåtgärder kan förvaltaren informeras i efterhand, dock senast inom tre arbetsdagar från det att arbetet har inletts.
- Föreskrifterna gäller ej tjänstemän från Länsstyrelsen i samband med tillsyns- och förvaltningsuppdrag.

A1 gäller ej eventuell muddring av Skräbeån,

A1 gäller ej nedläggning av fiberkabel, om denna förläggs längs befintliga vägar,

A1 och A6 gäller ej omläggning av vall genom plöjning och insådd av gräs inom område som markerats på bilaga 5,

A2 gäller ej maximalt 10 tillfälliga mobila jaktorn som utplaceras inom området i syfte att begränsa skador av vildsvin eller dovhjort på mark eller flora eller predatorer på strandängsfåglar. Tornens placering får variera beroende på vad som avses jagas. Torn får ej placeras ute i Gyetorpskärr,

A7 gäller ej avverkning av träd och buskar av igenväxningskaraktär på betesmark efter förvaltarens godkännande,

A8 gäller ej område som markerats på bilaga 5,

A8 gäller ej stödutfodring av örn,

A8 gäller ej stödutfodring i samband med flytt av djur. Djurägaren är skyldig att informera förvaltaren om förestående stödutfodring. Förvaltaren avgör var stödutfodringen ska ske,

A11 gäller ej jakt på gås, gräsand och kricka under högst 10 dagar per år.

C4 gäller ej för insamling av enstaka beläggsexemplar under förutsättning att insamlandet inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna eller att arten är klassad som rödlistad samt att inrapportering sker av fyndet till Artportalen.

C6 avseende sjöfågel, C8, och C11 gäller ej i samband med jakt,

C7 gäller ej vid fångst av insekter, spindlar, snäckor eller andra ryggradslösa djur som sker genom håvning, handplockning eller annan selektiv metod med efterföljande återutsättning inom naturreservatet.

Länsstyrelsen får enligt 7 kap 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade reservatsföreskrifter.

Upplysningar

Länsstyrelsen vill upplysa om att föreskrifterna under C gäller oberoende av om beslutet överklagas samt att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området, exempelvis:

- Fridlysningsbestämmelser. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt-, svamp- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap miljöbalken och artskyddsförordningen.
- Lag med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, ([SFS1998:812](#)),
- 7 kap 13-18 §§ miljöbalken, strandskyddsbestämmelserna, gäller parallellt med reservatsföreskrifterna och skötselplanen,
- Terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng,
- Kulturmiljölagen m.m. (SFS 1988:950) med krav på tillstånd för att rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning,
- 15 kap 26 § miljöbalken om förbud mot nedskräpning,
- Lokala och kommunala ordningsföreskrifter.

Allemansrätten

Allemansrätten har stor betydelse för våra möjligheter att vistas i naturen, den ger oss alla möjligheten att tillfälligt och hänsynsfullt vara i naturen. Även organisationer och turistföretag kan dra nytta av allemansrätten i sin verksamhet även om allemansrätten i grunden gäller för enskilda individer. Samtidigt medför allemansrätten också skyldigheter att inte förstöra något eller störa markägaren eller andra som är ute i naturen. För större grupper kan det vara lämpligt att ha en dialog med markägaren innan. Inom naturreservat kan delar av allemansrätten vara begränsad genom reservatsföreskrifter.

Vid aktiviteter som inte förbjuds av reservatsföreskrifterna och som kan medföra en väsentlig skada på naturmiljön, såsom markslitage eller påverkan på djurlivet vid t ex större tävlingar, friluftsarrangemang mm. ska anmälan om samråd enligt 12 kap 6 § Miljöbalken ske med Länsstyrelsen.

Beskrivning av området

Landskap och geovetenskapliga bevarandevärden

Naturreseptatet ligger längs med nordöstra Skånes kust, med naturreseptatet Tosteburga ängar i söder och Skräbeåns mynning i norr. Berggrunden utgörs av den sedimentära bergarten sandsten. Jordarten domineras av sandig morän, med visst inslag av postglacial sand och finsand. Närmast kusten finns på vissa ställen torvlager.

Biologiska bevarandevärden

Området utgör ett av Skånes absolut värdefullaste naturområden, med en mycket rik biologisk mångfald. En sökning på Artdatabanken vilka arter som setts under åren 1995 till idag gav över 4400 stycken träffar. De grunda bottnarna med ålgräsängar är ett viktigt reproduktionsområde och uppväxtmiljö för fisk och utgör en viktig födolokal för sjöfågel. De kalkrika havsstrandängarna som betats sedan flera tusen år har en synnerligen rik flora. Hela området utgör i dagsläget en mosaikmark av öppna betesmarker och igenvuxna buskmarker och gamla hässlen, där det bl.a. växter desmeknopp (NT) och ormbär (signalart) samt lövsumpskogor. På de kalkpåverkade gräsmarkerna återfinns en artrik kärlväxtflora med bl.a. bredskafad fläckmaskros (EN), honungsblomster (VU), blågrönt mannagräs (VU), vanlig backsippa (VU), mörk solvända (VU), sanddådra (VU), ljungögontröst (VU), svarttandad maskros (VU), kalkbräken (NT), loppstarr (NT), ormtunga och gullviva. I området finns ett av Skånes största kalkkärr med inslag av rikkärr, med bl.a. majviva (NT), ängsnycklar, gräsull, kärrknipprot, brudsporre, honungsblomster (VU), flugblomster, ängsnycklar, majviva (NT), näbbstarr, tätört och loppstarr (NT). I området har hittills hittats få rödlistade svamparter, men en av de som har hittats är en mycket krävande art, kromvaxskivling (VU), vidare har lädervaxskivling (NT) påträffats. På de torrare markerna flyger till exempel fjärilarna silversmygare (NT) och mindre purpurmätare (NT). På de torrare markerna finns även sandblottor som attraherar sandlevande insekter som t.ex. krokhorndyvel (NT). Fågellivet är synnerligen rikt. Ute på bl.a. Takholmen finns bl.a. kentsk tärna (NT), småtärna (NT), kricka (VU), snatterand, stjärtand (VU) och ejder (EN). Området utgör ett viktigt rastområde för vadare bl.a. roskarl (EN), brushane (VU), storspov (EN) och svartsnäppa (NT). Området ingår i ett av Sveriges viktigaste övervintringsområde för havsörn (NT). Området är även mycket viktigt för andra övervintrande rovfåglar som ängshök (EN), duvhök (NT), fjällvråk (NT), blå kärrhök (NT) och bivråk. Buskmarkerna attraherar bl.a. rosenfink (NT) och en stor mängd sångare.

Friluftsvärden

Det kustnära läget med Skånes enda skärgård utanför gör området med dess omgivningar intressanta för friluftslivet. Kusten mellan Åhus och Valje har en helt annan karaktär än övriga kuststräckor i Skåne. Stränderna är steniga och havet kantas av betade strandängar. Området ligger tätortsnära, i direkt anslutning till samhället Nymölla och ca 4 km från Bromölla. Framförallt gyetorpskärrer har besökts av botanister under mycket lång tid. Till kärret finns en mindre parkering och en led iordningställd. Boende i Nymölla synes via en stätta nyttja främst de norra delarna av området för rekreation, tydlig stigbildning saknas dock. Området inbjuder inte till bad. I söder ansluter området till Tosteberga ängar med markerade leder och i nordöst finns Edenryd kustled som binder samman området längs hela kuststräckan samt lilla Kungsleden som sammanbinder Nymölla med Bromölla. Stigar och leder saknas till stora delar inom naturreservat. Fågelvärdena i området är väldigt höga delvis pga avsaknad av mänsklig aktivitet. Under våren och hösten rastar stora mängder fågel, främst längs kusten, i området. Sommartid häckar många hotade fågelarter i området och vintertid uppehåller sig, främst inom de öppnare partierna och längs med kusten, rikligt med rödlistade rovfåglar. För bevarandet av naturvärdena i området är det väldigt viktigt att friluftslivet tar hänsyn till fågelvärdena och under stora delar av året endast utgörs av ett för fåglar icke-störande friluftsliv. En mindre parkering finns inom området, se bilaga 2.

Skälen för beslutet

Enligt 7 kap 4 § miljöbalken (MB) får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap 5 § MB skall skälen i ett beslut om att bilda naturreservat anges. I beslutet skall också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

Om det senare visar sig finnas nya skäl eller behövas ytterligare inskränkningar för att uppnå syftet med skyddet, får länsstyrelsen eller kommunen meddela beslut om detta.

Enligt 7 kap 6 § MB får länsstyrelsen eller kommunen, om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slåtter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

Enligt 7 kap. 7 § MB kan Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslut fattade enligt 7 kap. 4-6 och 9 §§ MB, om det finns synnerliga skäl.

Enligt 7 kap 30 § MB regleras föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området. Sådana föreskrifter får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. I de fall kommunen beslutar om skydd av ett område får den meddela sådana föreskrifter.

Naturreservatet har synnerligen höga naturvårdsvärden och potential att få ännu högre naturvårdsvärden. Naturreservatet har angivits som skyddsvärt ur naturvårdssynpunkt avseende internationell, nationell, regional och kommunal nivå och omfattas eller ingår i:

- **Angränsande naturreservat:** Tosteberga ängar fridlystes såsom naturminne den 13 juni 1963. Naturminnet har i samband med miljöbalkens ikraftträdande den 1 januari 1999 övergått till att vara ett naturreservat.
- **Natura 2000 områden:** Området i sin helhet ingår i ett större Natura 2000 SCI område, Tostebergakusten (SE0420275) utpekade enligt Art- och habitatdirektivet och som är fastställt av EU kommissionen i december 2004 samt den södra delen av området ingår i ett större Natura 2000 SPA område, Tosteberga-Ängholmarna, (SE0420127) beslutat 1 december 1995.
- **Djur- och växtskyddsområde:** Takholmen ingår i ett större djur- och växtskyddsområde som beslutades den 29 mars 1972 med beträdnadsförbud mellan den 1 mars till den 30 juni.
- **Riksintressen enligt 3 kap 6 § Miljöbalken (MB) Naturvård:** Området omfattas i sin helhet av riksintresse avseende naturvård (Tostebergakusten N23) Värdeomdömet utgörs av ett representativt odlingslandskap, Östersjökusten, med lång hävdkontinuitet och rik

förekomst av naturbetesmarker. På havsstrandängar och annan öppen utmark återfinns art- och individrika växtsamhällen. Området har stor betydelse som fågellokal. Lokalerna är Nymölla, Edenryd och Tosteberga änga. Gyetorpskärrret är ett värdefullt våtmarkskomplex med en högt värderad fuktäng. Landets sydligaste moränkust med liten skärgård. Vidare omfattas Skäbeån av riksintresse avseende naturvård (Oppmanna-Ivösjöområdet N22) Värdeomdömet för Skräbeån är att ån hyser det sydligaste beståndet av storvuxen älvsik.

- **Riksintresse enligt 3 kap 6 § Miljöbalken (MB Friluftsliv):** Området omfattas av två riksintressen avseende friluftslivet: Hela området omfattas av riksintresset Kusten Åhus-Valje med Rinkaby skjutfält (FM20) och delar av Skräbeån omfattas av riksintresset Ivösjön-Immeln-Ryssberget, (FM 21).
- **Riksintresse enligt 4 kap 4 § MB:** Området omfattas av riksintresse för högexploaterad kust.
- **Strandskyddat område enligt 7 kap 13-18 §§ MB:** Utvidgat strandskydd 300 meter gäller utmed kusten.
- **Landskapsbildsskydd:** Området ingår i sin helhet i ett större område som är utpekad enligt 19 § naturvårdslagen som ett landskapsbildsskydd.
- **Fågelarter enligt EU:s fågeldirektiv bilaga 1, för vilka särskilda skyddsområden skall avsättas:** fisktärna (A193) födosökande, kentsktärna (A191) födosökande, kungsfiskare (A229) födosökande, röd glada (A074) födosökande, silvertärna (A194) födosökande, skräntärna (A190) födosökande, småtärna (A195) födosökande, brushane (A151) födosökande, grönbena (A166) födosökande, havsörn (A075) födosökande, jorduggla (A222) födosökande, myrspö (A157), födosökande, salskake (A068) födosökande, stenfalk (A098) födosökande, sydlig kärrsnäppa (A466) födosökande, törnskata (A338) födosökande och möjligen häckande, vitkindad gås (A045) födosökande, möjligen häckande, ängshök (A084) födosökande.
- **Fiskeförbudsområden:** Utanför Skräbeån råder fiskeförbud 15 september till 30 april, med undantag av ålfiske som utövas med stöd av enskild rätt.
- **Länets naturvårdsprogram:** Området är uppdelat mellan två områden dels, kusten mellan Tosteberga och Fårabäck, som utgör ett klass 1 objekt (högsta naturvärde) i länets naturvårdsprogram och kusten mellan Tosteberga-Valje som också är ett klass 1 objekt.
- **Kommunala naturvårdsprogram:** Området ingår i både Bromölla och Kristianstads kommuns naturvårdsprogram och lyfts där upp som ett värdefullt område att bevara.
- **Regeringsuppdraget, Tätortsnära natur:** Gyetorpskärrret är med 165 hektar medtaget bland de områden som ska vara skyddade senast år 2020.

- **Nationellt särskilt värdefullt vatten:** Skräbeån är utpekad som ett nationellt särskilt värdefullt vatten.
- **Ängs- och hagmarksinventeringen:** I ängs- och hagmarksinventeringen är stora områden utpekade som klass 1 områden (klass 1 är högst och klass 4 lägst). Ett mindre område i anslutning till naturreservatet Tosteberga ängar är utpekad som ett klass 2 område.
- **Skogsstyrelsens naturvärden:** Det finns en utpekad nyckelbiotop, alsumpskog 2,9 hektar, en bit söder om Gyetorpskärr. Vidare finns ett utpekad naturvärde, alsumpskog 0,5 hektar, även den söder om Gyetorpskärr. Det finns även fem utpekade sumpskogsobjekt i området, tre områden ingår i nyckelbiotopen och naturvärdet, de övriga ligger i norra delen och utgörs dels av ett 5,5 hektar stor alsumpskog och ett mindre 0,5 hektar alsumpskog vid Skräbeåns mynning.
- **Åtgärdsprogram/ -arter:** Området är föremål för åtgärdsprogram för rikkärr. Det finns vidare flera åtgärdsprogramarter i området, såsom skräntärna (NT), sydlig kärrsnäppa (CR), pilgrimsfalk (NT), martorn och dynglevande skalbaggar.
- **Grön infrastruktur:** Området ingår i ett betydligt större område med betade havsstrandängar söder och nordöst om Gyetorp. Med Gyetorp knyts dessa ihop på ett mycket bra sätt.

Länsstyrelsens bedömning

Ett permanent skydd av området som naturreservat medför ett bidrag till uppfyllande av miljömålen hav i balans och levande kust och skärgård, levande skogar, myllrande våtmarker, ett rikt odlingslandskap och ett rikt växt och djurliv.

Länsstyrelsens bedömning är att det föreligger synnerliga skäl för att med stöd av 7 kap. 7§ miljöbalken att upphäva förordnande av landskapsbildsskydd enligt 19§ naturvårdslagen, beslutat av Länsstyrelsen i Kristianstads län den 6 maj 1974 (Dnr. 11.126-244, 245-71), i den del som motsvarar naturreservatets yta. Länsstyrelsen anser att det föreligger synnerliga skäl att upphäva landskapsbildsskyddet i denna del då området får starkare skydd genom det nya skyddet.

Länsstyrelsens bedömning är att det föreligger synnerliga skäl för att med stöd av 7 kap. 7§ MB upphäva länsstyrelsens beslut den 30 mars 1972 (dnr 11.111-1509-71) om skydd för fågellivet på Ängholmarna m.fl. öar, holmar och skär inom Bromölla och Kristianstads kommuner, Kristianstads län i den del som gäller Takholmen. Upphävandet kompenseras genom att det gamla förordnandet ersätts av ett betydligt starkare skydd och en ökad tidsperiod samt geografisk utbredning.

Av ovan redovisade skäl och med syfte att bevara biologisk mångfald, skydda, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftsliv samt återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter bör området avsättas som naturreservat.

Förordnandet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser samt med kommunens översiktsplan.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har bemött inkomna yttranden och synpunkter (bilaga 7) och finner vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken att det för att skydda och vårda de värden som beskrivits ovan finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat i området, att besluta om föreskrifter för att skydda området samt fastställa en skötselplan.

Konsekvensutredning

Länsstyrelsen har genomfört en konsekvensutredning av ordningsföreskrifterna i enlighet med 4§ Förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Länsstyrelsen gör bedömningen att ordningsföreskrifterna innebär vissa inskränkningar av allemansrätten som är nödvändiga för att skydda områdets naturvärden. Restriktionerna är inte av sådan omfattning att de innebär allvarligt försvårande av allmänhetens möjligheter att utnyttja området. Beträdnadsförbudet som gäller i vissa delar under del av året anser länsstyrelsen vara behövligt för skydd för häckande fågel.

Ärendets handläggning

Länsstyrelsen har upprättat förslag till syfte, föreskrifter och skötselplan. Intrångsersättning har utgått år 2018 till fastighetsägaren av Gyetorp 1:1 och Tosteberga 28:1 i Kristianstads kommun och Gualöv 61:1 i Bromölla kommun. Avtal om bildande av naturreservat, där fastighetsägaren avstår från rätt till ersättning och medger rättighet för länsstyrelsen att anvisa djurhållare har ingåtts med fastighetsägaren till Gualöv 65:1 i Bromölla kommun. Intrångsersättning har utgått år 2020 till fastighetsägarna till Gualöv 5:2, Bromöla kommun.

Länsstyrelsen har upprättat förslag till syfte, föreskrifter och skötselplan.

Ärendet har remitterats och delgivits genom kungörelse. Inkomna yttranden och länsstyrelsens bemötanden finns i bilaga 7.

Angöring till området bör ske via väg 1669 som utgör en allmän väg.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan

Enligt 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. framgår bland annat att en skötselplan ska fastställas vid bildande av ett naturreservat. Skötselplanen finns bilagt till detta beslut, se bilaga 6.

Förvaltning

Länsstyrelsen Skåne är förvaltare av naturreservatet och ska fortlöpande samråda med markägare, arrendatorer, berörda myndigheter och andra berörda vid förvaltningen.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas till Regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 9.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling samt i ortstidning enligt 27§ förordningen om områdesskydd. Sakägare ska anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse var införd i ortstidning.

Underskrifter

Detta beslut har fattats av länsöverdirektör Ola Melin. I den slutliga handläggningen har även medverkat, miljödirektör Annelie Johansson, naturvårdsdirektör Cecilia Backe, naturvårdsdirektör Ingela Lundqvist, tf enhetschef enheten för samhällsplanering Hanne Romanus, länsassessor Caroline Tornhill och naturvårdshandläggare Johan Johnmark, föredragande.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Ola Melin

Johan Johnmark

Bilagor

1. Karta med naturreservatets avgränsning
2. Karta med markerade områden gällande föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång
3. Karta över område där förbud att bedriva jakt på sjöfågel råder
4. Karta över område där beträdnadsförbud råder 1/3 till 31/7
5. Undantag från föreskrifter
6. Skötselplan
7. Inkomna yttranden och länsstyrelsens bemötanden
8. Sändlista
9. Hur man överklagar

För information om hur Länsstyrelsen Skåne behandlar personuppgifter, se www.lansstyrelsen.se/dataskydd

Kontaktperson

Miljöavdelningen

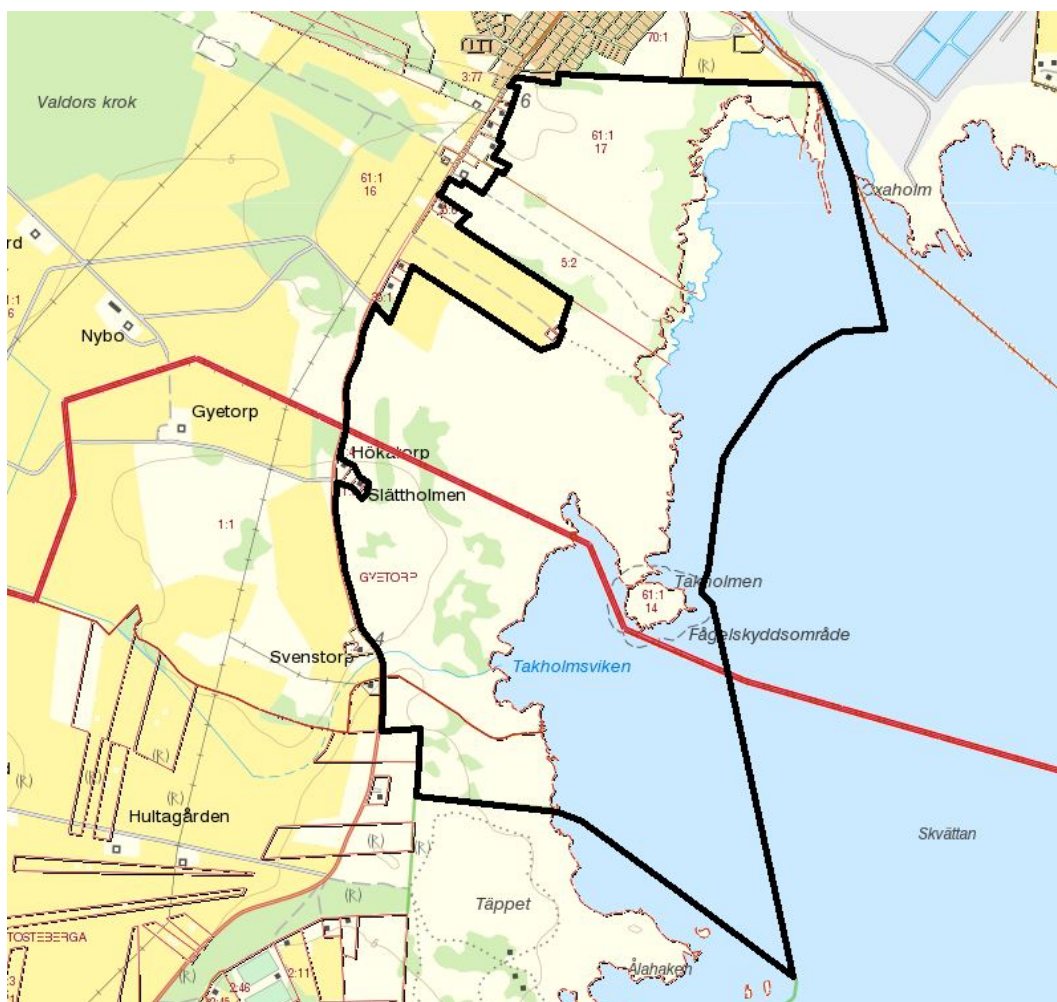
Johan Johnmark

010-22 41 411

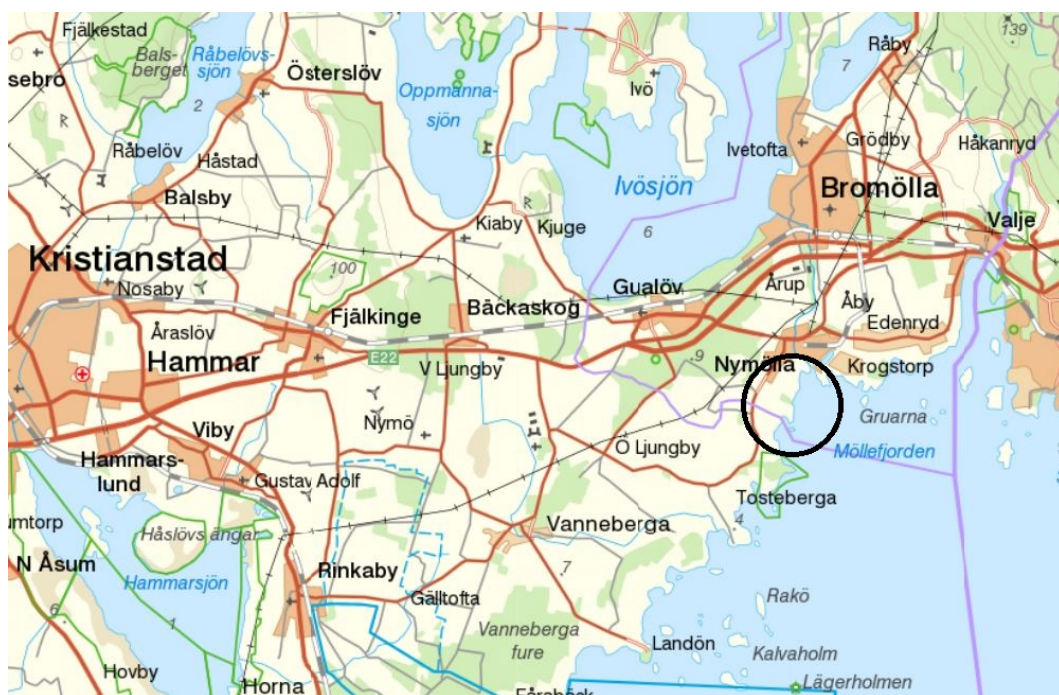
johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Bilaga 1. Karta med naturreservatets avgränsning

Tillhör beslut den 10 september 2020 om bildande av naturreservatet Gyetorp i Bromölla och Kristianstads kommun.

Naturreservatet är utmärkt med heldragen svart linje på kartan. Skala 1:10 000.

Översiktskarta med en svart ring kring naturreservatet. Skala cirka 1:100 000

Kontaktperson

Miljöavdelningen

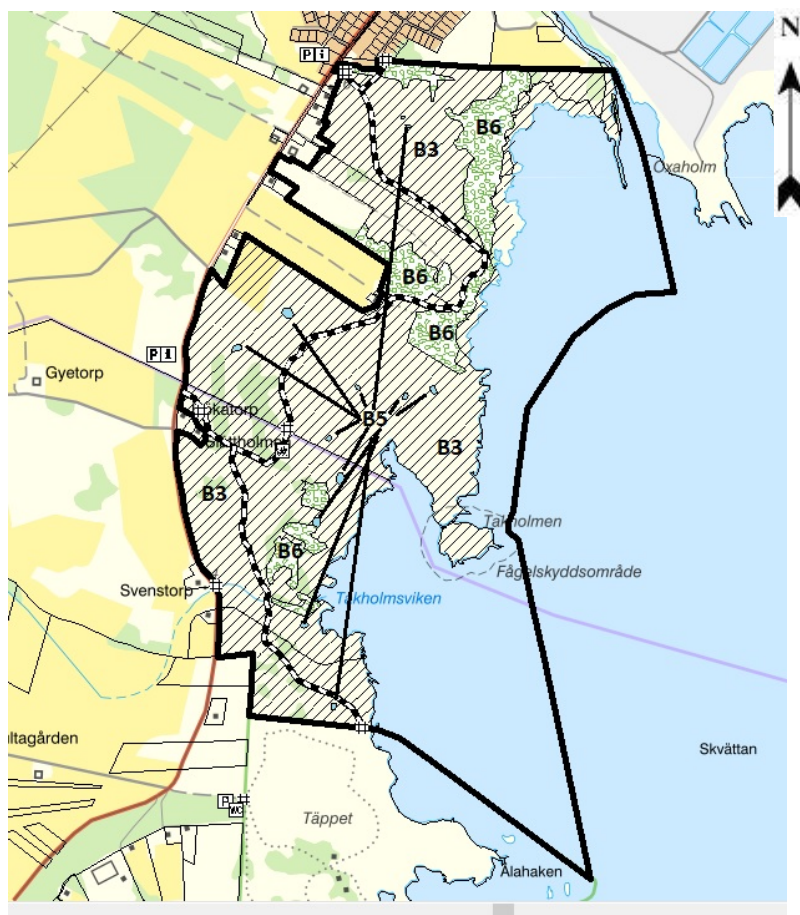
Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Bilaga 2. Karta med markerade områden gällande föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Tillhör beslut den 10 september 2020 om bildande av naturreservatet Gyetorp i Bromölla och Kristianstads kommun.

Område B3 gäller föreskrift B3.

B5 gäller anläggande av dammar, ungefärlig placering.

B6 gäller lövsumpskog.

B4, B7, B9, B10, B11 gäller hela det rasterade området.

B8 gäller markerade parkeringsplatser och vandringsled.

Kontaktperson

Miljöavdelningen

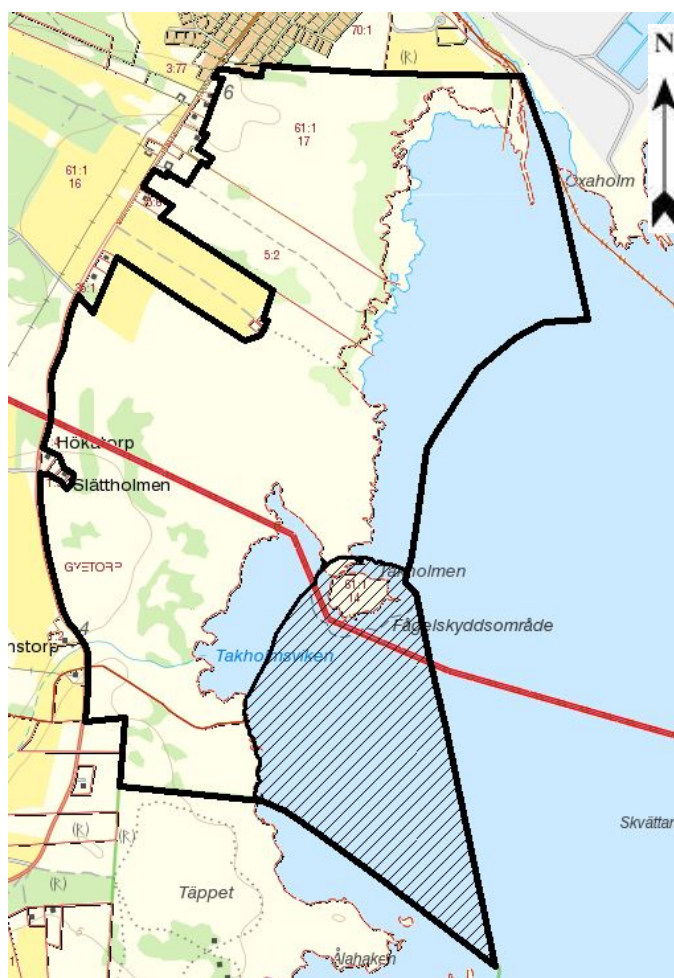
Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Bilaga 3. Karta över område där förbud att bedriva jakt på sjöfågel råder

Tillhör beslut den 10 september 2020 om bildande av naturreservatet Gyetorp i Bromölla och Kristianstads kommun.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Inom rasterat område gäller föreskriften A12, förbud att bedriva jakt på sjöfågel.
Till föreskriften finns undantag, se beslutet.

Kontaktperson

Miljöavdelningen

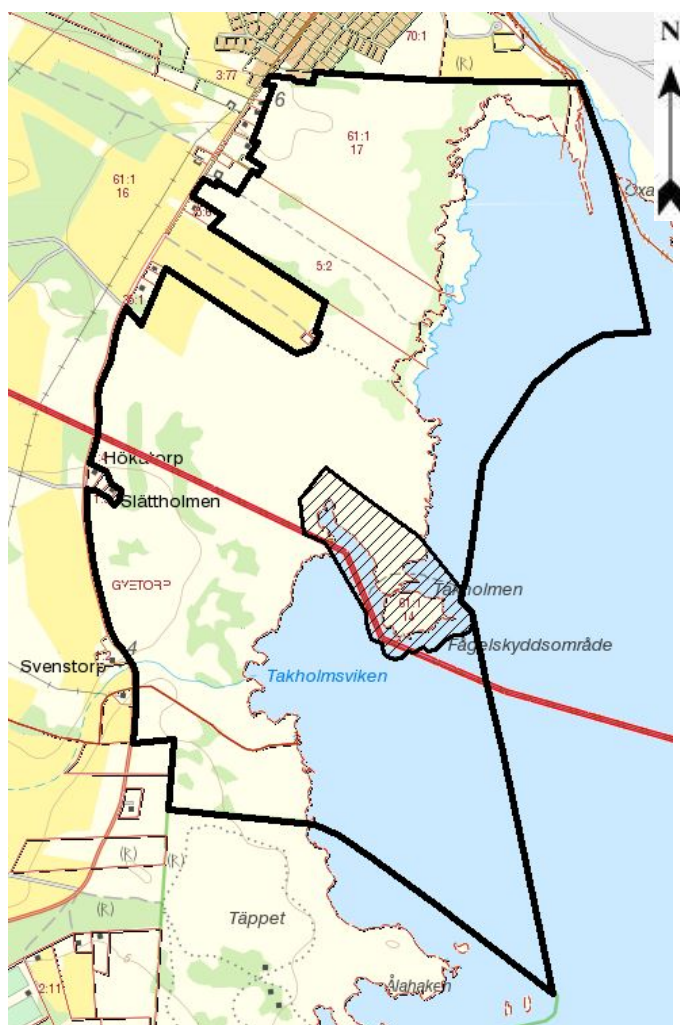
Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Bilaga 4. Karta över område där beträdnadsförbud råder 1/3 till 31/7.

Tillhör beslut den 10 september 2020 om bildande av naturreservatet Gyetorp i Bromölla och Kristianstads kommun.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Inom rasterat område gäller föreskriften C1, förbud att färdas eller uppehålla sig i området årligen under tidsperioden 1 mars -31 juli.

Kontaktperson

Miljöavdelningen

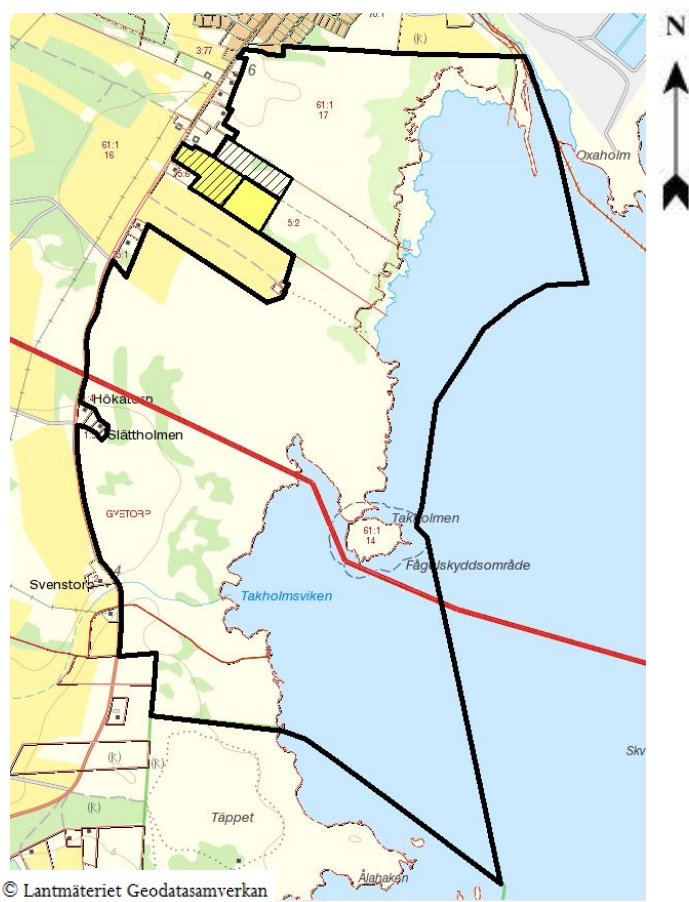
Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Bilaga 5. Undantag från föreskrifter, naturreservatet Gyetorp, Bromölla och Kristianstads kommun

Tillhör beslut den 10 september 2020 om bildande av naturreservatet Gyetorp i Bromölla och Kristianstad kommun.

Gult område avser undantag från A1 och A6 omläggning av vall genom plöjning och insådd av gräs

Rastrerat område avser undantag från A8 att utlägga strö eller dylikt, stödutfodra, låta djur som används för hävd av området som är under behandling med långtidsverkande avmaskningsmedel beta, eller att avmaska betesdjur, eller släppa avmaskade betesdjur tidigare än 14 dagar efter avmaskning,

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Bankgiro	E-post och webb	Sociala medier
205 15 Malmö	Södergatan 5	010-224 10 00 vx	010-224 11 00	102-2847	skane@lansstyrelsen.se	Facebook: lansstyrelsenskane
291 86 Kristianstad	Ö Boulevarden 62 A				www.lansstyrelsen.se/skane	Twitter: @lstskane

Kontaktperson

Miljöavdelningen

Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Bilaga 3. Förslag till skötselplan

Tillhör beslut den 10 september 2020 om bildande av naturreservatet Gyetorp i Bromölla och Kristianstads kommun.

Innehållsförteckning

Inledning	3
2. ALLMÄN BESKRIVNING OCH BEVARANDEVÄRDEN	4
2.1.1 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria.....	12
2.1.2 Bevarandevärden.....	12
2.1.3 Naturtyper, arter och bevarandestatus	12
2.1.4 Vad kan påverka området negativt?.....	14
3 ÖVERSIKT AV MÅL, SKÖTSELÅTGÄRDER OCH PLANERAD MARKANVÄNDNING	15
3.1 Generella riktlinjer och skötselåtgärder	15
4 SPECIFIKA MÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN	15
4.1 Skötselområde Hav, cirka 102,2 hektar	16
4.1.1 Beskrivning.....	17
4.1.2 Bevarandemål	17
4.1.3 Skötselåtgärder	17
4.2 Skötselområde Strandnära mark, cirka 30,4 hektar	17
4.2.1 Beskrivning.....	18
4.2.2 Bevarandemål	18
4.2.3 Restaureringsåtgärder.....	18
4.1.4 Skötselåtgärder	18
4.3 Skötselområde Buskrik betesmark, cirka 89,9 hektar, varav restaureringsmark cirka 24,8 hektar.....	18
4.3.1 Beskrivning.....	18
4.3.2 Bevarandemål	20
4.3.3 Restaureringsåtgärder.....	21
4.4 Skötselområde Rikkärr, cirka 3,2 hektar, varav restaureringsmark cirka 3,2 hektar.....	23
4.4.1 Beskrivning.....	23
4.4.2 Bevarandemål	25
4.4.3 Restaureringsåtgärder.....	25
4.4.4 Skötselåtgärder	25
4.5 Skötselområde Hässlen, cirka 5,5 hektar, varav restaureringsmark cirka 0,3 hektar.....	26
4.5.1 Beskrivning.....	26
4.5.2 Bevarandemål	26
4.5.3 Restaureringsåtgärder.....	27
4.5.4 Skötselåtgärder	27
4.6 Skötselområde Vattendrag och lövsumpskog cirka 18,2 hektar	27
4.6.1 Beskrivning.....	27
4.6.2 Bevarandemål	28
4.6.3 Skötselåtgärder	28
4.7 Skötselområde Dammar, cirka 0,5 hektar	29
4.7.1 Beskrivning.....	29
4.7.2 Bevarandemål	29
4.7.3 Restaureringsåtgärder.....	29
4.7.4 Skötselåtgärder	29

4.8 Skötselområde Åker, cirka 3,8 hektar.....	29
4.8.1 Beskrivning.....	29
4.8.2 Bevarandemål	30
4.8.3 Skötselåtgärder	30
5 FRILUFTSLIV	30
5.1 Allmän inledning	30
5.2 Utmärkning av naturreservatets gräns	30
5.3 Information	30
5.4 Vägar och parkering.....	31
5.5 Vandringsleder	31
5.6 Cykelleder	31
5.7 Byggnader	31
5.8 Renhållning och sanitära anordningar	32
6 KONSEKVENSER AV KLIMATFÖRÄNDRINGARNA.....	32
7 JAKT OCH FISKE	32
8 TILLSYN	32
9 DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	32
9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder.....	32
9.2 Revidering av skötselplanen	33
10 KOSTNADER OCH FINANSIERING.....	33
10.1 Ekonomisk utredning.....	33
10.2 Finansiering av förvaltningen.....	33
11 KOSTNADSANSVAR OCH PRIORITERINGAR.....	34
12 RÖDLISTADE ARTER ENLIGT ARTDATABANKEN 2020.....	36
13 KÄLLOR.....	39
13.1 Kartor	39
13.2 Litteratur	39
BILAGOR	
A. Skötselområden	
B. Mål och anläggningar	
C. Natura 2000 området, Tostebergakusten, norra delen	
D. Bevarandeplan för Natura 2000-området Tosteberga-Ängholmarna (SPA)	

Inledning

Skötselplanen beskriver ett områdes värden enligt befintligt kunskapsläge och redogör även för hur och när dessa värden ska skötas. Bakom detta ligger syftena med bildandet av ett naturreservat. Syftena styr vilka föreskrifter (regler) som ska gälla. Föreskrifterna redovisas i det dokument där bildandet av naturreservatet beslutas. Men, för att uppnå syftena med ett naturreservat kan det också krävas en särskild skötsel- vilken redovisas i detta dokument

Skötselplanen anger också vad som är viktigast att göra om förvaltaren av naturreservatet, dvs den som är ansvarig för skötseln, behöver prioritera. Skötselplanen vänder sig dock inte bara till förvaltaren utan även till markägare och andra intressenter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen och uppföljning i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t ex en stiftelse eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen börjar med en beskrivande del där bl. a. naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns redovisas. Därefter följer en redogörelse för bevarandemålen och för hur naturreservatet ska skötas för att uppnå målen och syftena.

2 Allmän beskrivning och bevarandevärden

Området utgör ett av Skånes absolut värdefullaste naturområden, med en mycket rik biologisk mångfald. En sökning på Artdatabanken vilka arter som setts under åren 1995 till idag gav över 4400 stycken träffar. De grunda bottnarna med ålgräsängar är ett viktigt reproduktionsområde och uppväxtmiljö för fisk och utgör en viktig födolokal för sjöfågel. De kalkrika havsstrandängarna som betats sedan flera tusen år har en synnerligen rik flora. Hela området utgör i dagsläget en mosaikmark av öppna betesmarker och igenvuxna buskmarker och gamla hässlen, där det bl.a. växer desmeknopp (NT) och ormbär (signalart) samt lövsumpskogar. På de kalkpåverkade gräsmarkerna återfinns en artrik kärlväxtflora med bl.a. bredskäftad fläckmaskros (EN), honungsblomster (VU), blågrönt mannagräs (VU), vanlig backsippa (VU), mörk solvända (VU), sanddådra (VU), ljungögontröst (VU), svarttandad maskros (VU), kalkbräken (NT), loppstarr (NT), ormtunga och gullviva. I området finns ett av Skånes största kalkärr med inslag av rikkärr, med bl.a. majviva (NT), ängsnycklar, gräsull, kärrknipprot, brudsporre, honungsblomster (VU), flugblomster, ängsnycklar, majviva (NT), näbbstarr, tätört och loppstarr (NT). I området har hittills hittats få rödlistade svamparter, men en av de som har hittats är en mycket krävande art, kromvaxskivling (VU), vidare har lädervaxskivling (NT) påträffats. På de torrare markerna flyger till exempel fjärilarna silversmygare (NT) och mindre purpurmätare (NT). På de torrare markerna finns även sandblottor som attraherar sandlevande insekter som t.ex. krokhorndyvel (NT). Fågellivet är synnerligen rikt. Ute på bl.a. Takholmen finns bl.a. kentsk tärna (NT), småtärna (NT), kricka (VU), snatterand, stjärtand (VU) och ejder (EN). Området utgör ett viktigt rastområde för vadare bl.a. roskarl (EN), brushane (VU), storspov (EN) och svartsnäppa (NT). Området ingår i ett av Sveriges viktigaste övervintringsområde för havsörn (NT). Området är även mycket viktigt för andra övervintrande rovfåglar som ängshök (EN), duvhök (NT), fjällvråk (NT), blå kärrhök (NT) och bivråk. Buskmarkerna attraherar bl.a. rosenfink (NT) och en stor mängd sångare.

2.1.1 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria

Området ligger i en bygd som har nyttjats av människan sedan mycket lång tid tillbaka. Det huvudsakliga markutnyttjandet under århundradena har varit bete och virkestäkt. De lite mer höglänta partierna har använts som åkermark, sannolikt med ett trädesbruk pga den höga sandförekomsten.

Generalstabskartan från år 1862. Kartan visar ett öppet landskap.

Flygbilden från år 1940 visar att området i huvudsak var öppet. Sannolikt utgör de mindre mörkare fläckarna i södra delen av buskhien med enstaka uppväxande träd i. Stora områden nyttjades som åkermark med mycket små åkerskiften.

Ortofoto från 1960 visar att åkermarken har övergivits i södra delen och området har övergått till betesmark. Träd har börjat växa upp väster om Gyetorpskärret. Notera sandblottan (som fortfarande finns kvar) längst i söder.

Ortofoto från 1975. Åkermarken i norr synes ha övergått till betesmark. Alen verkar ha etablerat sig hela vägen till naturreservatets norra gräns.

Flygfoto från år 1997. Igenväxningen fortsätter och flera nya buskarområden syns, framförallt i anslutning till Tosteberga ängar i söder och norr om Gyetorpsskäret. Något område har dock gallrats, som det centralt liggande området öster om reservatsmidjan.

Ortofoto från år 2016. Igenväxningen fortsätter. Flera rena skogsbestånd har utvecklats, bl.a. har askogen slutit sig helt i norra delen.

2.1.2 Bevarandevärden

Bevarandemålen är långsiktiga och det som gäller när området har gynnsam bevarandestatus. Det är viktigt att påpeka att de måste revideras allt eftersom ny kunskap kommer fram.

Bevarandemålen är angivna för respektive skötselområde nedan.

Ett övergripande bevarandemål för typiska arter i området är:

- Artrikedomen och arttätheten i områdets befintliga habitat ska bevaras och utvecklas.
- Förekomsten av rödlistade växt-, svamp- och djurarter, som är knutna till området, ska bevaras och utvecklas, så att de kan förny sig i långsiktigt livskraftiga populationer.

2.1.3 Naturtyper, arter och bevarandestatus

Följande naturtyper och arealer har registrerats inom Natura 2000 området.

Natura 2000 - naturtyper

Sublittorala sandbankar (1110), 54,8 hektar.

Ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten (1140), 30,9 hektar. Fullgod bevarandestatus.

Rev (1170), 2,7 hektar. Fullgod bevarandestatus.

Atlantiska havsstrandängar (*Galuco-Puccinellietalia maritimae*, 1330), 3,5 hektar. Fullgod bevarandestatus.

*Boreala strandängar av Östersjötyp (1630), 14,2 hektar. Fullgod bevarandestatus.

Torra hedar (4030, alla typer), 6,4 hektar. Fullgod bevarandestatus.

*Artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (6270), 24,9 hektar. Fullgod bevarandestatus med undantag av cirka 1,2 hektar.

Fuktängar med blååtel och starr (6410), 4,7 hektar. Fullgod bevarandestatus.

Rikkärr (7230), 5,1 hektar. Fullgod bevarandestatus.

Icke naturtyper (övrigt eller utvecklingsmark)

Grunt vattenområde (< 6 m) med helofyter (1910), 0,3 hektar.

Grunt vattenområde (< 6 m) utan helofyter (1920), 12,9 hektar.

Övriga sanddominerade ickenatura-naturtyper (2920), 1,2 hektar.

Öppen kultiverad betesmark 6911, 67,6 hektar.

Våtmark, ickenatura-naturtyp (7999), 0,3 hektar.

1630, 14,2 hektar.

Ickenatura-skog (9900), 22 hektar.

Målet är att de ingående arterna i fågeldirektivet ska finnas kvar i livskraftiga populationer och deras utbredningsområde ska inte minska. Området ska även fortsättningsvis få vara en viktig lokal för havs- och kustlevande fåglar.

Arternas livsmiljöer i ett variationsrikt landskap med långgrunda vikar med rika fiskemiljöer och en abundans av växter, insekter och bottendjur, hävdade strandängar och ostörda öar och skär ska bibehållas eller utöka sin areal så att fåglarnas behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses. Detta innebär bland annat att bete eller liknande hävd ska fortsätta förekomma på både fastlandet och öarna, och att de naturliga och återkommande störningar som påverkar havsmiljöerna och kusterna, t.ex. översvämningar och erosion, ska få fortsätta förekomma regelbundet. Förekomsten av blommande växter ska bibehållas eller utökas för att gynna ett rikt insektsliv, och därmed fågelliv, i området. Högre uppslag av buskar och träd ska inte tillåtas på öarna eller strandängarna.

Diversiteten av djur och växter, i de för områdets fågelarter betydelsefulla livsmiljöerna, ska bevaras och utvecklas.

Vattenkvaliteten och den kemiska statusen i området ska vara god enligt vattendirektivet. Störningar från friluftslivet ska vara begränsade. Störningar från friluftslivet har på många platser i området redan begränsats, men finns behov och möjlighet att genomföra ytterligare åtgärder för att skydda fåglarna och deras häckningsmiljöer från störning ska detta ske. Vidare exploatering av området ska inte ske, vilket är särskilt relevant i detta område pga. att dess natursköna omgivningar och marina läge gör exploateringsönskan i området relativt högt. Påverkan från rovdjur/borövare ska inte vara sådan att den långsiktigt hotar förekommande fågelarters bevarandestatus.

Framtida uppföljning av planen kan medföra att nuvarande bevarandemål ändras och att nya mål läggs till. Ingående fågelarter enligt Natura 2000 som finns inom Natura 2000 området.

Kod	Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Förekomstform	Bevarandestatus	
				Fullgod	Icke fullgod
A193	Fisktärna	<i>Sterna hirundo</i>	Häckar, 10-25 par	X	
A075	Havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Rastar och övervintrar, 30 ex.	X	
A191	Kentsk tärna	<i>Sterna sandvicensis</i>	Häckar ej, men kan förekomma sporadiskt, Δ*		X
A068	Salskrake	<i>Mergus albellus</i>	Rastar, 200 ex.	X	
A194	Silvertärna	<i>Sterna paradisea</i>	Häckar, 5-10 par	X	
A190	Skräntärna	<i>Sterna caspia</i>	Häckar sporadiskt, 2-3 par		X
A132	Skärfläcka	<i>Recurvirostra aviosetta</i>	Häckar, 20-30 par	X	
A195	Småtärna	<i>Sterna albifrons</i>	Häckar, 5-10 par		X
A446	Sydlig kärnsnäppa	<i>Calidris alpina schinzii</i>	Häckar sporadiskt, 1 par Δ		X
A246	Trädlärka	<i>Lullula arborea</i>	Häckar troligen, enstaka par*		X
A338	Törnskata	<i>Lanius collurio</i>	Rastar och häckar troligen, enstaka*		X
A045	Vitkindad gås	<i>Branta leucopsis</i>	Häckar, 350 par	X	
Övriga arter som utgjort grund för Natura 2000-utpekandet					
A391	Mellanskarv	<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	Rastar och övervintrar. Häckar, 700 par.	X	
*Tillräckligt kunskapsunderlag för att kunna göra en mängdbedömning finns ej. Δ Kunskapsbrist finns om arten/naturtypen ♦Ny art/naturtyp som inte är beslutad av Regeringen					

2.1.4 Vad kan påverka området negativt?

- Felaktig avverkning eller röjning av träd och buskar.
- Upplöjning av betesmarker.
- Fortsatt igenväxning med träd och buskar.
- Uteblivet eller felaktigt bete.
- Uttorkning av kärr.
- Plockning/uppgrävning av växter, insamling av arter.
- Störning av fågellivet.
- Jakt på fågel, avseende antal jaktdagar och arter.
- Användning av avmaskningsmedel (t.ex. Avermectiner) på betesdjuren som påverkar dynglevande insektsfaunan.
- Gödsling eller annan tillförsel av externa näringsämnen,
- Igenväxande sandblottor.
- Utsläpp från näraliggande industrier eller fartyg på näraliggande farleder.

3 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning

3.1 Generella riktlinjer och skötselåtgärder

- Hävd av betesmark genom röjning och bete med nötkreatur eller häst.
- Strandstädning.

4 Specifika mål och skötselåtgärder för skötselområdena

Naturreseptatet har delats in i åtta olika skötselområden.

1. Hav cirka 102,2 hektar
2. Strandnära mark cirka 30,4 hektar
3. Buskrik betesmark cirka 89,9 hektar, varav restaureringsmark cirka 24,8 hektar
4. Rikkärr cirka 3,2 hektar, varav restaureringsmark cirka 3,2 hektar
5. Hässlen cirka 5,5 hektar, varav restaureringsmark cirka 0,3 hektar
6. Vattendrag och lövsumpskog cirka 18,2 hektar
7. Dammar cirka 0,5 hektar
8. Åker cirka 3,8 hektar

4.1 Skötselområde Hav: cirka 102,2 hektar

4.1.1 Beskrivning:

Gränsen för naturreservatet följer Natura 2000 området ute till havs. Naturreservatets vattenområde utgörs företrädesvis av grunda sedimentbottenar (lera och sand) som sträcker sig från strandlinjen och ut till ett djup av ca 3 meter. Dessa bottenar är till stor del vegetationsfria inom de grundare partierna (< 1 meter). Vid ökat djup tilltar växtligheten och utgörs av marina kärlväxter såsom ålgräs, nating (*Ruppia* sp.) och nate (*Potamogeton* sp.). Täta bestånd av marina kärlväxter bildar så kallade sjögräsängar, exempelvis ålgräsängar, vilka förekommer inom sydöstra delen av naturreservatet på ca 1-3 meters djup. Inom den sydligaste delen av naturreservatet återfinns även hårbottenmiljöer som utgörs av sten- och blockansamlingar. I dessa miljöer växer flertalet arter av makroalger och musslor. Vid dykinventeringar av hårbottenmiljöer har ett 20-tal makroalgsarter noterats, däribland de fleråriga arterna blåstång och kräkel. Övriga algarter utgörs främst av fingrenade rödalger såsom släke (*Ceramium* sp.) och slick (*Polysiphonia* sp.). Blåmusslor är vanligt förekommande och påträffas ofta i täta ansamlingar där de kan täcka upp till 50 % av hårbotten. På den kringliggande sand- och mjukbotten noteras även kransalgerna borst- och grönsträfs (*Chara aspera* respektive *C. baltica*) tillsammans med flera marina kärlväxter. Fågellivet utgörs bl.a av ejder, kricka, vigg, brunand, grågås och mellanskarv.

På dybankarna vid Skräbeåns utlopp finns en för Skåne län mycket sällsynt flora bestående av vegetationssamhället ävjebroddssamhälle, vilket består av små rosettbildande vattenväxter som ävjebrodd, slamkrypa, fyrling och dvärgsäv.

4.1.2 Bevarandemål:

- Bottenmaterialet ska ha en naturlig morfologisk utveckling.
- Artrikedomen och arttätheten ska få utvecklas fritt.
- Området ska inte utsättas för påverkan från t ex byggande i vattnet.
- Vattenkvaliteten ska vara god och inte leda till sedimentation.

4.1.3 Skötselåtgärder:

Normalt sett inga, vid akuta situationer med utsläpp av kemikalier, olja eller dylikt får sanerande åtgärder vidtas.

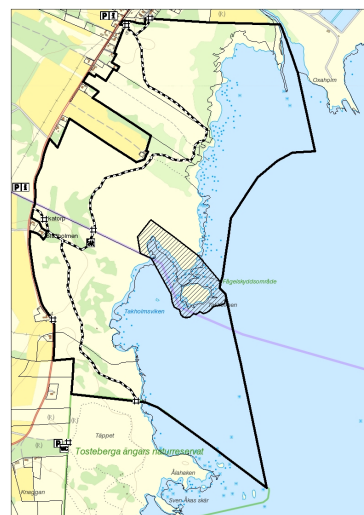
4.2 Skötselområde Strandnära mark cirka 30,2 hektar, varav restaurering 21,5 hektar

4.2.1 Beskrivning:

Strandområde längs med hela kusten inklusive Takholmen och områden som behöver vara träd och buskfria för fågellivets skull. Stränderna består av sten och sand vilken oftast är överhöljda av ett tjockt lager i ilandflutet ålgräs och tång, sk driftvallar. Vid lågvatten torrläggs stora lerbottnar i havet. Området utgör ett mycket viktigt födosöks- och häckningsområde för kustlevande fågel som är beroende av stränder och havsstrandängar av Östersjötyp (1630), däribland småtärna (VU), sydlig kärrsnäppa (CR), brushane (VU), årta (VU), skärfläcka, större strandpipare, rödbena, enkelbeckasin, tofsvipa och strandskata, vitkindad gås. Många havsörnar födosöker främst vintertid i området. Möjlighet finns i B-föreskrift att lägga ut kadaver till dessa vintertid. Dessa kadaver bör placeras ute på Takholmen. Vegetationen utgörs bl.a. av trift, kustarun, dvärgarun, gulkämpar, saltnarv, plattsäv (NT), rödsäv (NT) och liten kärrmaskros (NT). Delar av området är hårt betat av framförallt vitkindad gås. Längs med stranden växer en invasiva arten kotula, en ettårig växt som producerar rikligt med frön, men som är lätt att dra upp. Bekämpning bör samordnas med insatser i andra områden runt omkring då fröna sprider sig lätt med vattnet.

Havstrandäng med fågelskyddsområdet Takholmen i bakgrunden.

Beträdnadsförbud 1 mars – 31 juli

4.2.2 Bevarandemål:

- Stränderna ska utvecklas fritt genom påverkan av vatten och vind.
- Området ska hållas fritt från träd.
- Enstaka buskar, eller färre buskar i mindre grupper, som hålls under 1 meters höjd ska finnas som skydd för häckande fågel.
- Området ska vara ett födosöks- och häckningsområde för fåglar.
- Främmande arter tex. vresros ska inte förekomma.
- Stränderna ska hållas fria från skräp och olja.

4.2.3 Restaureringsåtgärder:

- Avverkning och borttransport av uppväxande träd och buskar, med undantag av buskar som behövs för häckande havs- eller strandängsfågel.
- Frösådd/inplantering av martorn på lämpliga sandiga områden.

4.2.4 Skötselåtgärder:

- Strandstädning av skräp bör ske årligen, dock ej under tidsperioden 1 mars till den 31 juli, med hänsyn till fågelhäckningen.
- Träd och buskar avlägsnas / toppas vid behov.
- Bränning av igenväxningsvegetation, framförallt ute på Takholmen, mycket stor hänsyn ska tas till fåglars häckningssäsong. Sannolikt är lämpligast bränningstid en torr höst.
- Skötsel av martorn så att livskraftiga bestånd erhålls.
- Vid behov får kadaverutläggning ske vintertid som föda åt örn.
- Tillse att främmande arter ej förekommer eller om ej möjligt, begränsa deras utbredning.

Vid skötsel- och restaureringsåtgärder gäller att:

- Vid akuta situationer med utsläpp av kemikalier, olja eller dylikt får sanerande åtgärder alltid vidtas.
-

4.3 Skötselområde Buskrik betesmark: cirka 89,9 hektar, varav restaureringsmark cirka 24,8 hektar

4.3.1 Beskrivning:

Ett mosaiklandskap med buskpartier, solitära träd och öppen mark om vartannat. Partivis rik förekomst av sandblottor. Stora delar av området har en mycket lång hävdkontinuitet som betesmark. Området är unikt för Skåne med en mycket hög biologisk mångfald. Området består bland annat av naturtyperna, artrika torra-friska låglandsgräsmarker av fennoskandisk typ (6270), fuktängar med blåttåtel eller starr (6410) och torra hedar (4030), kalkgräsmarker (6210) och enbuskmarker (5130) samt öppna sandblottor (i dagsläget med en totalareal kring 3000 m²). Naturtyperna har slagits samman för att skötseln är densamma. Dessa områden bjuder på en mycket

rik biologisk mångfald med många hotade arter som är beroende av denna mix av naturtyper. För en mer ingående beskrivning inom delar av området hänvisas till Nils-Ottos eminenta rapport Gyetorp-Takholmsviken. Eftersom mosaikgraden och den biologiska mångfalden är så hög måste förvaltningen utgå från hur det ser ut på exakt den platsen någon åtgärd planeras. Buskskiktet är mycket rikt och omfattande. Här växer bl.a. hagtorn, fläder, slån och rosor. Fältskiktsarter som växer i området är bl.a. luddfingerört (EN) som här har sitt starkaste fäste i nordn, ängsnycklar, smörbollar, ängsruta, ängsskära (NT), backsippa (NT), sankt Pers nycklar, rosettljungfrulin, ljus solvända (NT), jordtistel (NT), jungfrulin, brudbröd, bockrot, stor blålocka, mandelblom, knägräs, ängsvädd och borsttåtel. I området flyger bl.a. bredbrämad bastardsvärmare (NT), mindre bastardsvärmare (NT), silversmygare (NT), ängsmetallvinge (NT), skogsnätfjäril, skogspärlemofjäril, slättergräsfjäril, ängspärlemofjäril, smultronvisslare, ängsblåvinge och brunfläckig pärlemofjäril. Vidare finns på torrare partier en rik fauna av dyngbaggar som bl.a. månhornsbagge (VU), rakhörndyvel (NT), krokhörndyvel (NT) och sandtordyvel. Dessa arter kommer att gynnas av att långtidsverkande avmaskningsmedel på betesdjur inte tillåts och att förbud att hålla får införs. Svampfloran är bitvis rik med många hagmarkssvampar, med bl.a. kromvaxskivling (EN) som växer på en ljungbetonad yta nordöst om Gyetorpskärrret. Fågellivet utgörs bl.a. av rosenfink (VU), gulsparr (VU), näktergal, stare (NT), törnskata, och grönfink. Ytterst sällan förekommer ängshök (EN) i området. Strandpadda spelar ibland i en mindre tillfällig damm mellan den tidigare åkermarken i väster och betesmarken i öster norr om kommungränsen. I området förekommer den invasiva arten harris.

Målbilder:

Öppen välhävdd betesmark

Solitära buskar

Sandblottor

Buskage med enstaka träd

4.3.2 Bevarandemål

Betesmark med rikligt inslag av blommande buskar, bryn och gläntor. Trädsiktet bör vara synnerligen sparsamt och enbart bestå av enstaka ek, hassel, fågelbär, salix, getapel, frisk skogsalm (CR) och ask (EN). Busksiktet bör ligga kring 5-15%/ha och främst bestå av vildrosor, hagtorn och slån.

Väluutvecklade bryn mot skog

Buskageområden ska bevaras så att näktergal kan fortleva med cirka 10 sjungande hanar i området. Området ska vara mycket attraktivt för fjärilar som lever i en mosaikartat betes/busklandskap. Sandblottor bör förekomma med en totalareal kring 1 hektar, spritt på sandig mark med blottor kring 10-200 m² stycket. Dessa ska tillåtas växa igen, varpå nya upptas i en dynamik. Dynglevande skalbaggar ska finnas i området.

Årligt bete helst med nöt och eller häst, dock ej med får. Betetrycket ska variera, men ungefär vart tredje år bör ett extra hårt betetryck råda där gräsvegetationen blir hårt nedbetad. En alternativ hävdform skulle kunna vara året runt bete, utan stödutfodring, med gamla lantraser som tex exmoore ponny och galloway kor (som i danska försök varit till mycket stor belåtenhet) eller svenska inhemska nöt- och hästraser som äter knopp och kvist. Djurantalet, även sommartid, ska ej överstiga vad området kan bära vintertid. Forskning från Köpenhamns universitet gör gällande att djuren äter mycket kvist vintertid, växters fröspridning gynnas och att djur dynga finns tillgängligt för dynglevande skalbaggar året om. En nackdel är att djuren tappar cirka 30% i vikten över vintern, vilket gör det ur köttssynpunkt kommersiellt ointressant och möjligen problematiskt ur djurskyddssynpunkt.

Floran ska utgöras av betesgynnade omnämnda under beskrivningen. Blommande växter ska eftersträvas, då dessa är en viktig nektar och pollenkälla för humlor, bin och vedlevande insekter. Törnskata, gulsparr (NT) och stare (NT) bör häcka årligen i området.

Gran eller främmande trädslag ska ej förekomma inom skötselområdet. Det enda undantaget är de enorma silverpoppelar som växer centralt i området.

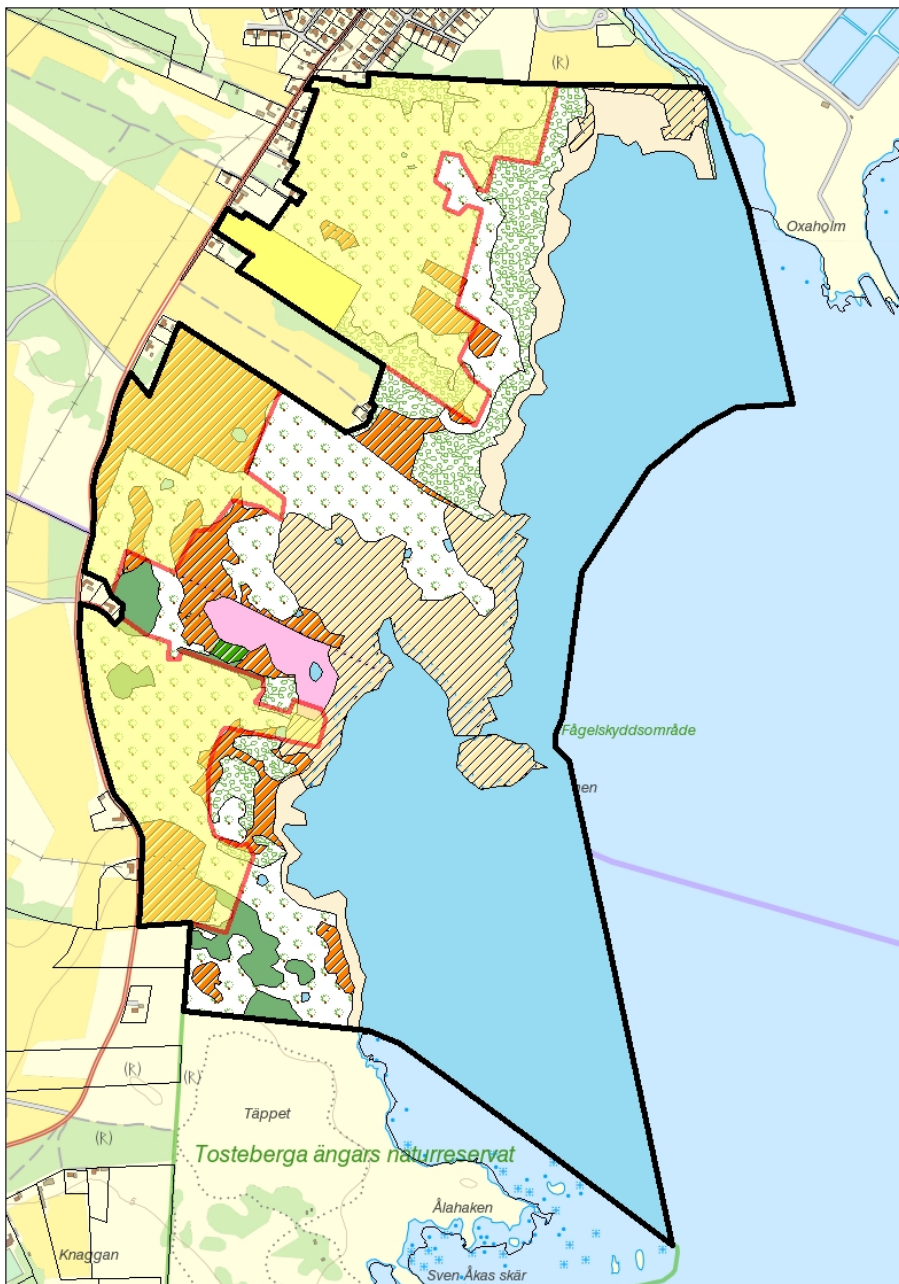
Invasiva arter ska inte finnas inom skötselområdet.

4.3.3 Restaureringsåtgärder

- Avverkning av träd (främst bestående av björk och al) inom restaureringsytorna. Påträffat dött ris ska utköras. Arbetet ska utföras under månaderna augusti-februari, förutsatt att

markskador minimeras. Avverkat material tillfaller markägaren. Brynvegetation, enstaka salix, fågelbär och förekommande hassel ska sparas. En del av dessa ytor kan i framtiden övergå till skötselområde hassellund, en naturtyp som finns extremt lite av i Skåne.

- På tidigare åkermark i södra delen av Bromölla kommun ska plantering ske av hagtorn, en och slån i syfte att skapa en buskrikare mark. Vid plantering bör frånstängsling ske.
- Gallring av kraftigt igenväxande buskmarker i hela skötselområdet, där framförallt träd som björk plockas bort.
- Borttagande av den invasiva arten harris.
- Grävning av sandblottor, cirka 7000 m² för att nå upp till bevarademålet.

Gultransparanta områden med en röd kant utgör det som tolkats varit uppodlat vid något tillfälle, baserat på karta från 1924, 1940 och höjdmödel. Kartan är lagd på skötselområdeskartan.

Kraftigt björk uppslag som behöver tas bort

Björkskog kring kommungränsen

Kraftigt uppslag av harris på Gualöv 5:2 och 61:1

Kraftigt igenvuxet område på kommungränsen

Björkbård på kommungränsen som behöver tas ned

Uppväxande björk och sly som behöver röjas

4.3.4 Skötselåtgärder

- Bete med nöt och/eller hästar, ej får. Bete får ej ske under tidsperioden 1 december till 31 mars. Djur som används för hävd av området och som avmaskats ska ha en karenstid på 14 dagar innan betespåsläpp.
- Vid behov får avverkning, uppräckning och bortforsling av träd och buskar av igenväxnings karaktär ske (tillfaller markägaren) så att bevarandemålet kan innehållas. Avverkning och uttransport ska ske under månaderna november-februari.
- Efter restaurering av betesmarken genomförts, betesfreda (i syfte att gynna blomning, fjärilar, humlor och bin) Totalt summerat minst två ambulerande hektar mark per år, vilka företrädesvis placeras på floristiskt intressanta områden.
- Vid behov får fläckvis vårbränning ske för att hålla fältskiktet lågt och reducera mängden humus, knyllhavre och kruståtel.

- Vid behov får fläckvisa grävningar ske i syfte att skapa omrörning i sanden.

En komocka utan avmaskningsmedel utgör en livsmiljö för en mängd hotade dyngbaggar

Komocka påverkad av avmaskningsmedel

4.4 Skötselområde Rikkärr, cirka 3,2 hektar, varav restaureringsmark cirka 3,2 hektar

4.4.1 Beskrivning

Topogent extremrikkärr som ligger i en mosaik med kalkfuktäng och strandäng. Fuktighetsförhållandet varierar med en starkt tuvig mark över stora områden. Kärrret är känt som en rik orkidélokal sedan 1891. Kärrret är fortfarande ett av Skånes artrikastes och största rikkärr. Under senare år har tyvärr hävden kraftigt försämrats med ett allt svagare nötbete och under år 2017 skedde ett fårbete. I dagsläget förekommer en kraftig förnaansamling och ett fortsatt kraftigt aluppskott. Inför år 2018 har delar av rikkärrret inhägnats för att gynna blomning och kunna ha ett effektivt bete. I området växer bl.a. majviva, brudsporre, slätterblomma, ängsnycklar, kärrknipprot, älväxing, tätört, ängsstarr (NT), darrgräs, rosettjungfrulin, vildlin, jungfru Marie nycklar. På torrare partier växer stagg, kattfot och svinrot. I området förekommer bl.a. mossorna guldspärrmossa, späd skorpionmossa, korvskorpionmossa och grov gullmossa. I kärrret lever bl.a. smalgrynsnäcka (upptagen i EU:s art och habitatdirektiv, bilaga 2) och stor blåsnäcka. Flera snäckarter som lever i rikkärr äter blad av salix. Med anledning av att hävden har varit eftersatt under flera år och att får betade området 2017 har hela skötselområdet satts som restaureringsmark. Delar av området inhägnades med fårstaket år 2017, för att hålla får utanför rikkärrret. Delar av området har ett enormt uppslag av al. Under många år har Kristianstads naturskyddsförening röjt kärrret, utan deras insats hade troligen merparten av området varit helt igenväxt och rikkärrret spolierat. Marken är så tuvig och stenig att lieslätter skulle vara enormt tidsödande, varför bete är att föredra.

Foto: Torgny Rosvall 2005-05-27 Notera det rosa skimret som är majvivor

Samma område 2018-06-05. Notera att stenarna har blivit övervuxna

2004-04-03

Samma ställe 2018-06-05

2004-04-03

Samma ställe 2018-06-05

4.4.1 Bevarandemål

Välhävdad rikkärr bevuxen bl.a. med majviva, tätört och brudsporre. Området ska hållas fritt från buskar och träd, med undantag av 10-tal mindre salixbestånd för de hotade snäckornas skull. Salixen ska hållas cirka meterhög. Omfattande trampsador får ej uppkomma.

4.4.3 Restaureringsåtgärder

- Vårbränning av fjolårsgräs. Med anledning av snäckförekomsten bör bränning enbart ske i de värst igenväxta områdena, vilket är områden som bl.a. smalgrynsnäcka ratar. Mer än 30% av ytan bör inte brännas årligen. Bränning i rikkärr bedöms inte vara någon långsiktigt bra skötselmetod, utan ska enbart ske för att restaurera området. Ur brandsäkerhetssynpunkt kan underliggande torv börja pyra vilket medför långvarig eftersläckning, bränning bör därför ske när vattenståndet i marken är högt.
- Bortfräsning alternativt uppdragning av al. Avskärning är inget alternativ, då samma al med enkelhet tål 10 års återkommande slätter. Rikkärr tål kraftig markomrörning bra och nygenereras även av åtgärden dock tar troligen orkidéer kraftig skada av åtgärden. Åtgärden ska inrikta sig mot stubbtäta områden där florin är degenererad. I synnerhet på mark som ligger utanför inhägnaden.
- Det inhägnade området öppnas för bete med start efter 15 juli tills vegetationen är avbetad. Om det visar sig att avbetningen inte blir tillräcklig (det föreligger en stor risk för detta) så bör ett tillräckligt antal djur stängas in i fällan tills avbetningen är tillräcklig. Vattentillgångsfrågan för djuren måste då först lösas.

Mängder med uppväxande alsly mellan själva skötselområdet och havet. Ett hav av alsly som breder ut sig

4.4.4 Skötselåtgärder

- Fortsatt röjning och bortforsling av al- och björk uppslag.
- Årligt bete, dock ej med får, normalåret bör bete först påsläppas i mitten av juni/början av juli för att gynna blomning. Om området inte blir nedbetat till slutet av augusti bör betetrycket öka så att igenväxningsvegetation och förnaansamling minimeras, utan att området blir söndertrampat. Begränsat söndertramp bedöms gynna rikkärret.

4.5 Skötselområde Hässlen, cirka 5,5 hektar, varav restaureringsmark 0,3 hektar

4.5.1 Beskrivning

Baserat på fältskiktet verkar hässlena (hassellundarna) ha en lång kontinuitet i området. Dagens större hässlen har vuxit upp sedan 1940-talet. Hassellundar utgör en prioriterad naturtyp och förekommer väldigt sällsynt i Skåne. Det är därför ur ett regionalt perspektiv mycket viktigt att hassellundarna bevaras, utvecklas och även utvidgas i areal. Hassellundarna är täta med grova hasselbuketter. I vissa delar växer även andra träd upp. Åtminstone initialt bedöms nedtagning av andra träd än hassel vara tillräcklig för fältskiktets (lundflorans) fortlevnad. Först när det står klart att hässlena missgynnas av allt för tätt hassel bör åtgärder vidtas. Fältskiktet består bl.a. av ormbär, blåsippa, gulsippa, desmeknopp (NT). I de centrala delarna av hässlena där luftfuktigheten är högre påträffas bl.a. signalarten stenporella rikligt. Betesdjuren uppskattar att gå in i hässlena för att finna svalka.

Grov hassel

Hassellund väster om gyetorpskärret

Ormbär och blåsippor

4.5.2 Bevarandemål

Betade hässlen bestående av gamla hasselbuketter och ersättningsträd för dessa. Ett rikt fältskikt bl.a. bestående av ormbär, blåsippa och på ljusare partier gullviva.

4.5.3 Restaureringsåtgärder

- Utgallring av uppväxande träd som ej är hassel, främst björk ur befintliga hassellundar. Enstaka ekar och fågelbär samt sälj ska sparas. Virke som inte behövs i skötselområdet som död ved tillfaller markägaren.
- Sydväst om gyetorpskärret finns ett större parti med äldre björk. Under dessa björkar finns rikligt med hassel. Detta är ett mycket lämpligt område att restaurera till hassellund. När hassellunden är etablerad kan stödinplantering av arter från befintliga hassellundar behöva ske.

4.1.3 Skötselåtgärder

- Bete.
- Generellt sett ska hassellundarna få ha en intern dynamik, men andra uppväxande träd ska fällas och lämnas kvar som död ved. Om det av naturvårdsskäl bedöms angeläget att ta ner enstaka hasslar kan så få ske. Grova, eller breda hasslar får ej avverkas.

4.6 Skötselområde Vattendrag och lövsumpskogar cirka 18,2 hektar

4.6.1 Beskrivning:

Lövsumpskogar främst bestående av al. Vissa av skogarna uppvisar en högre ålder och finns på flygfotot från 1940-talet, medan andra delar är av betydligt yngre datum. Lövsumpskog i direkt anslutning till kusten är väldigt ovanligt i Skåne, förutom i Gyetorp finns bara ett mindre bestånd vid Knäbäckshuset samt vid åmynningar. Tidigare har sannolikt stora arealer låglänt kustmark varit täckt med alsumpskog, ex det tidigare namnet på Malmö, Elbogen (alången på tyska). Likväl saknas sockelbildning i de flesta av dessa skogar, särskilt de i norr liggande områdena, varför de inte är väldigt gamla. Arter som förekommer här är bl.a. rikligt med kabbeleka och kärrfibbla, stor häxört, rostticka och mindre hackspett (NT).

Vissa arealer lövsumpskog lämpar sig, baserat på deras ålder och läge, bättre till att återgå/övergå i annan naturtyp. Dessa bestånd är inte upptagna under detta skötselområde.

Två mindre bäckar, som har sin uppkomst i diken mynnar i havet. Det södra diket är djupt nedskuret i väster, efter lite mer än hundra meter in i naturreservatet har det ett bra fall mot havet och får mer karaktären av bäck. Söder om stugan i skogen, ungefär i mitten naturreservatet, rinner den andra bäcken. Den passerar hässlen och lövsumpskog innan den mynnar i havet. Småfisk finns i bäckarna.

Lövsumpskog öster om stugan i skogen

Den södra bäcken

Klibbal med kraftig sockelbildning

Yngre klibbal längst i norr

4.6.2 Bevarandemål:

- Betade lövsumpskogarna ska tillåtas ha en fri intern dynamik och utvecklas mot ett naturskogsliknande tillstånd.
- Bäckarna ska få meandra fritt inom naturreservatet.
- Körskador får ej uppkomma i området.
- Gran och främmande arter förekommer inte.
- Mindre hackspett bör häcka årligen inom området.

4.6.3 Skötselåtgärder:

- Tillskapa mer död ved genom att ringbarka några alar per hektar och år. Efter ringbarkning kan det ta två till fem år innan trädet dör, ofta slår det nya skott under ringbarkningsstället. I alskog är ringbarkning att föredra framför fällning, då det naturliga i en alskog är att stående död ved uppkommit efter översvämning framför vindfällda träd. Alved som hamnar på backen bryts ner mycket snabbt, ofta inom ett decennium.
- Om i vattendrag nedfallna träd påverkar mark utanför naturreservatet, byggnad eller negativt påverkar värdefull naturtyp får trädet tas upp ur vattendraget.

4.7 Skötselområde Dammar, cirka 0,5 hektar

4.7.1 Beskrivning

För att i synnerhet gynna strandpaddan i området (enbart ett fåtal exemplar hörs årligen) men även andra arter som är beroende av grunda varma fiskfria vatten bör minst fem strandpaddedammar anläggas. Vidare bör minst 5 större vatten lämpade för vanlig groda och salamandrar anläggas. Strandpaddan är en dålig simmare som skyr fisk, därför är det bättre att anlägga flera mindre än en stor damm för dessa. Strandpaddedammarna ska skapas på mark som i dagsläget inte har någon högre skyddsvärd biologisk mångfald eller som behöver omföras till annan naturtyp för att gynna intilliggande naturtyper. Exempel på områden är sentida uppvuxen aldunge öster om gyetorpskärrret och kraftigt igenvuxet starrkärr norr om gyetorpskärrret. Dammar för vanlig groda och salamandrar bör främst anläggas på restaureringsytor som består av tidigare åkermark eller kraftigt igenvuxna partier.

4.7.2 Bevarandemål

Minst fem dammar som helst årligen inbjuder till strandpaddespel.
Minst fem dammar där vanlig groda och salamandrar reproducerar sig.

4.7.3 Restaureringsåtgärder

- Anläggande av strandpaddedammar, som är cirka 10-20 m² stycket i kluster om tre-fem dammar per område i minst fem områden. Dessa vatten ska vara grunda, likväl bör djupet variera något mellan de i samma område anlagda dammarna, så att inte alla torkar ut.
- Anlägga minst fem småvatten lämpade för strandpadda. Vattnen bör anläggas på restaureringsmarker där träd och buskrötter grävs bort, ex vid aldungen öster om Gyetorpskärrret eller på andra floramässigt mindre intressanta partier.

4.7.4 Skötselåtgärder

- Underhåll av strandpaddedammar, vilket kan innebära omgrävning vart cirka 10:e år.
- Tillse att dammarna för vanlig groda och salamandrar inte växer igen så dem förlorar sitt syfte, i så fall ska dessa resas, partiellt eller helt. Partiell rensning är att föredra för att snabba på återkollonisation. Vid ev total rensning får ej mer än en damm per år rensas.

4.8 Skötselområde Åker cirka 3,8 hektar

4.8.1 Beskrivning:

Ett mindre område på fastigheten Gualöv 5:2 som nyttjas som betesmark men som består av vall, vilken får brytas och nytt gräs insås. förbud råder gällande gödsla, jordförbättra, eller använda kemiska bekämpningsmedel. Området är uppdelat i tre enheter som avgränsas med stenmurar. I nordöst gränsar området till en fin fägata.

4.8.2 Bevarandemål:

- Betad mark.
- Vålövadad fägata utan kraftig igenvåxning av buskar och tråd.

4.8.3 Skötselåtgärder:

- Plöjning för att anlägga ny vall, bedrivande av betesdrift. Inga kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel får användas.
- Røjning av sly längs stenmur. Slyet får bortköras eller utläggas i lövsumpskog på fastigheten.

5 Friluftsliv

5.1 Allmän inledning

Det kustnära läget med Skånes enda skärgård utanför gör området med dess omgivningar intressanta för friluftslivet. Kusten mellan Åhus och Valje har en helt annan karaktär än övriga kuststräckor i Skåne. Stränderna är steniga och havet kantas av betade strandängar. Området ligger tätortsnära, i direkt anslutning till samhället Nymölla och ca 4 km från Bromölla. Framförallt gyetorpskärret har besökts av botanister under mycket lång tid. Till kärret finns en mindre parkering och en led iordningställd. Boende i Nymölla synes via en ståtta nyttja främst de norra delarna av området för rekreation, tydlig stigbildning saknas dock. Området inbjuder inte till bad. I söder ansluter området till Tosteberga ängar med markerade leder och i nordöst finns Edenryd kustled som binder samman området längs hela kuststräckan samt lilla Kungsleden som sammanbinder Nymölla med Bromölla. Stigar och leder saknas till stora delar inom naturreservat. Fågelvärdena i området är väldigt höga delvis pga avsaknad av mänsklig aktivitet. Under våren och hösten rastar stora mängder fågel, främst längs kusten, i området. Sommartid häckar många hotade fågelarter i området och vintertid uppehåller sig, främst inom de öppnare partierna och längs med kusten, rikligt med rödlistade rovfåglar. För bevarandet av naturvärdena i området är det väldigt viktigt att friluftslivet tar hänsyn till fågelvärdena och under stora delar av året endast utgörs av ett för fåglar icke-störande friluftsliv. En mindre parkering finns inom området, se bilaga 2.

5.2 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

5.3 Information

Informationsskylt bör uppsättas vid parkeringen på kommungränsen och vid planerad ny parkering uppe i nordvästra hörnet av naturreservatet.

5.4 Vägar och parkeringar

Naturreseptatet nås från allmänväg nr 1669. Parkeringsplatser finns på kommungränsen för cirka fyra bilar (X455875, Y6209330 Sweref 99 TM). Ytterligare en mindre parkeringsplats för 2-3 bilar bör anläggas i naturreseptatets nordvästra hörn (X466330, Y6210375 Sweref 99 TM).

Det finns även möjlighet att parkera vid söder om liggande naturreseptat Tosteberga ängar (X466070, Y6207950 Sweref 99TM), där det finns plats för 20-talet bilar.

5.5 Vandringsleder

I anslutning till Gyetorp finns flera korta vandringsleder. Tex Eneryds kustled (4,5 km) går längs havet mellan Eneryd och Nymölla. I Nymölla kan man fortsätta på Lilla Kungsleden (4 km) som går utmed Skräbeån till Bromölla. I naturreseptatet Tosteberga ängar som angränsar i söder till Gyetorp finns två slingor, en blå (1,2 km) och en röd (2,5 km) som gränsar mot Gyetorp.

I nom naturreseptatet finns idag en vandringsled (blå slingan) som utgår från parkering på kommungränsen. Vandringsleden går nerom Gyetorpskärret, där den delvis är spångad.

Ytterligare vandringsleder bör utmärkas dels som utgår från Tosteberga ängar och som angör parkeringsplatsen vid kommungränsen och dels uppefrån Nymölla som också angör parkeringsplatsen vid kommungränsen. Vandringsleder får ej ligga i anslutning till beträdnadsförbudsområdet. Vidare bör vandringsleden inte gå över det framtida större öppna området nordöst om Gyetorpskärret, detta för att undvika störning av markhäckande fågel, se förslag till dragning i Bilaga A.

5.6 Cykelleder

Den nationella cykelleden Sydostleden Sölvesborg-Kristianstad, passerar genom Nymölla. En annan cykelrunda som passerar Nymölla är Smugglarrundan (19 kilometer). Det är inte tillåtet att cykla i naturreseptatet.

5.7 Byggnader

I naturreseptatet finns ett äldre torp som synes obebott (X466237, Y6208607 Sweref 99TM) och resterna av en fallfärdig stuga vid X466878, Y6209677 Sweref 99TM) Stugan synes stå på gränsen mellan Gualöv 5:2 och det som i registerkartan benämns outredd samfällighet. Fastighetsutredning visar på att Gualöv 5:2 har enskilt fiske till 300 meter från strand, varför stugan sannolikt ligger på Gualöv 5:2:s ägor. Föreskrifterna inskränker inte rätten och skyldigheten till underhåll av byggnaderna. Ny byggnad får ej uppföras utan åtminstone inhämtande av dispens från föreskrifter och strandskydd.

Torpet

Stugan

5.8 Renhållning och sanitära anordningar

I Kristianstads kommun finns flera riktigt besökstunga naturreservat. Gyetorp är inte planerat att ingå ibland dessa. Tillsvdare planeras därför inte vare sig soptunnor eller toalett att uppföras. Utplacering av soptunnor på en parkeringsplats i direkt anslutning till väg bedöms inbjuda till att det tillkommer en mängd sopor som inte har sin uppkomst hos besökare till naturreservatet.

6 Konsekvenser av klimatförändringarna

Den stigande havsnivån kommer att medföra att delar av naturreservatet på sikt kommer att hamna under vatten. Ökad mängd nederbörd kommer att gynna lövsumpskogen. Torra varma somrar bedöms gynna arter som trivs på torra hedar medan rikkärret riskerar att torka ut. Risken att invasiva arter kommer in i området och slår ut den inhemska floran och faunan ökar med ett varmare klimat.

7 Jakt och fiske

Naturreservatet medförförbud mot att bedriva jakt på sjöfågel inom SPA-området. Dock får jakt på gås, gräsand och kricka bedrivas där under högst 10 dagar per år. Vidare är det inte tillåtet att uppföra byggnad eller annan anläggning, det gäller dock ej maximalt 10 tillfälliga mobila jakttorn som utplaceras inom området i syfte att begränsa skador av vildsvin eller dovhjort på mark eller flora eller predatorer på strandängsfåglar. Tornens placering får variera beroende på vad som avses jagas. Torn får ej placeras ute i Gyetorpskärret. Naturreservatet påverka inte alls rätten till fiske.

8 Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

9 Dokumentation och uppföljning

9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemål ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemål och syfte med naturreservatet uppnås. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder.

9.2 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare vad gäller i planen angivna mål och skötselåtgärder. De skötselåtgärder som anges i skötselplanen ska ses över om uppföljningen av kvalitetsmålen visar att en översyn är nödvändig eller i övrigt när det är påkallat.

10 Kostnader och finansiering

10.1 Ekonomisk utredning

Förvaltaren gör en ekonomisk utredning avseende kostnader och intäkter för förvaltningen.

10.2 Finansiering av förvaltningen

Där samhället finansierar skötsel genom andra insatser, t ex miljöstöd, restaureringsstöd etc kan inte skötsel samtidigt utföras eller finansieras av reservatsförvaltningen.

Staten ansvarar för (ev. bekostar):

- upprättande och revidering av skötselplan,
- utmärkning och underhåll av naturreservatets gränsutmärkning,
- tillverkning och underhåll av informationsskyltar, inkl skyltställ, 2 styck,
- tillsyn av naturreservatet,

Förvaltaren ansvarar för (ev. bekostar):

- genomförande av skötselplanens mål,
- uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder,
- övervakning av florans, faunans och svamparnas utveckling,

Markägaren/Arrendatorn ansvarar för (ev. bekostar):

- sina betesdjur,
- röjning av igenväxningsvegetation efter förvaltarens godkännande,
- underhåll och tillsyn av hägnader kring betesdjur, inkl löpande kostnader för elektricitet,

Förvaltaren kan genom skötselavtal överföra ansvaret för vissa av ovanstående punkter till annan part.

11 Kostnadsansvar och prioriteringar

	Skötselåtgärd	Tidpunkt	Skötselområde	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prioritet	Upplysningar
Markskötsel	Årlig bete med nötkreatur	Ej mellan 1 december och 31 mars	Buskrik betesmark	Markägaren/ Arrendatorn	1	
	Gallring av träd och buskar	Oktober-februari	Buskrik betesmark	Förvaltaren	1	Virke som ska utköras ur naturreservatet tillfaller markägaren, i första hand som ved i andra hand som ev rotnetto.
	Fortlöpande röjning av igenväxningsvegetation	Kontinuerligt	Buskrik betesmark	Markägaren/ Arrendatorn	2	Efter förvaltarens godkännande
	Plantering av buskar och träd	Vid behov	Buskrik betesmark	Förvaltaren	2	Frånstängsling kan behöva ske
	Tillfälliga betesfredningar	Årligen	Buskrik betesmark	Förvaltaren	2	I samarbete med markägaren/ arrendatorn
	Inplantering av hotade arter som naturligt skulle finnas i biotoperna	Löpande	Buskrik betesmark, Strandnära mark, rikkärr, hässlen.	Förvaltaren	2	
	Vårbränning	Vid behov	Strandnära mark, Buskrik betesmark, rikkärr	Förvaltaren	2	
	Gräva sandblottor	Vid behov	Buskrik betesmark,	Förvaltaren	2	
	Anlägga dammar för strandpadda	Stort behov	Dammar	Förvaltaren	1	
	Bortfräsning av al	Stort behov	Rikkärr, Buskrik	Förvaltaren	1	

			betesmark			
	Fortsatt åkerdrift	Vid behov	Åker	Markägaren/Arrendatorn		
Anläggningar	Uppsättning av informationsskyltar	Snarast efter att beslutet trätt i laga kraft		Staten	1	2 styck
	underhåll och tillsyn av hägnader kring betesdjur, inkl löpande kostnader för elektricitet,	Löpande	Betesmark	Markägaren/Arrendatorn	1	
	upprättande och revidering av skötselplan			Staten		Vid behov
	övervakning av florans, faunans och svamparnas utveckling,		Hela naturreservatet	Förvaltaren	2	

12 Rödlistade arter enligt Artdatabanken 2020

RE	CR	EN	VU	NT	LC
Nationellt utdöd	Akut hotad	Starkt hotad	Sårbar	Nära hotad	Livskraftig

Kategori:

Fåglar:

Sydlig karrsnappa <i>Calidris alpina schinzii</i>	CR
Rödspov, <i>Limosa limosa</i>	EN
Ängshök, <i>Circus pygargus</i>	EN
Brunand, <i>Aythya ferina</i>	EN
Ejder, <i>Somateria mollissima</i>	EN
Tornseglare, <i>Apus apus</i>	EN
Årta <i>Anas querquedula</i>	EN
Roskarl, <i>Arenaria interpres</i>	EN
Grönfink, <i>Chloris chloris</i>	EN
Storspov, <i>Numenius arquata</i>	EN
Brushane, <i>Calidris pugnax</i>	VU
Kricka, <i>Anas crecca</i>	VU
Rödstrupig piplärka, <i>Anthus cervinus</i>	VU
Stjärtand, <i>Anas acuta</i>	VU
Myrspov, <i>Limosa lapponica</i>	VU
Småtärna, <i>Sternula albifrons</i>	NT
Stare, <i>Sturnus vulgaris</i>	VU
Kungsfiskare, <i>Alcedo atthis</i>	VU
Hussvala, <i>Delichon urbicum</i>	VU
Sommargylling, <i>Oriolus oriolus</i>	VU
Gråtrut, <i>Larus argentatus</i>	VU
Vinterhampling <i>Carduelis flavirostris</i>	VU
Gråtrut, <i>Larus argentatus</i>	VU
Tofsvipa, <i>Vanellus vanellus</i>	VU
Hämpling, <i>Carduelis cannabina</i>	VU
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	NT
Kentsk tärna, <i>Sterna sandvicensis</i>	NT
Duvhök, <i>Accipiter gentilis</i>	NT
Fjällvråk, <i>Buteo lagopus</i>	NT
Havsörn, <i>Haliaeetus albicilla</i>	NT
Blå kärrhök, <i>Circus cyaneus</i>	NT
Bivråk, <i>Pernis apivorus</i>	NT

Sädgås, <i>Anser fabalis</i>	NE (ej bedömd, NT alla tidigare år)
Lundsångare, <i>Phylloscopus trochiloides</i>	NT
Spillkråka, <i>Dryocopus martius</i>	NT
Mindre hackspett <i>Dendrocopos minor</i>	NT
Silltrut <i>Larus fuscus</i>	NT
Skräntarna <i>Hydroprogne caspia</i>	NT
Pilgrimsfalk <i>Falco peregrinus</i>	NT
Rosenfink, <i>Carpodacus erythrinus</i>	NT
Kråka, <i>Corvus corone</i>	NT
Gulspurv, <i>Emberiza citronella</i>	NT
Svartvit flugsnappare, <i>Ficedula hypoleuca</i>	NT
Svartsnäppa, <i>Tringa erythropus</i>	NT
Ärtsångare, <i>Sylvia curruca</i>	NT
Gravand, <i>Tadorna tadorna</i>	NT
björktrast, <i>Turdus pilaris</i>	NT
Sävsparv, <i>Emberiza schoeniclus</i>	NT
Strandskata, <i>Haematopus ostralegus</i>	NT

Växter:

Skogsalm <i>Ulmus glabra</i>	CR
Ask <i>Fraxinus excelsior</i>	EN
Bredskäftad fläckmaskros <i>Taraxacum euryphyllum</i>	EN
Trubbstarr <i>Carex obtusa</i>	VU
Svarttandad maskros <i>Taraxacum dupidentifrons</i>	VU
Honungsblomster <i>Herminium monorchis</i>	VU
Vanlig backsippa <i>Pulsatilla vulgaris</i> ssp. <i>Vulgaris</i>	VU
Sanddådra <i>Camelina microcarpa</i>	VU
Mörk solvända <i>Helianthemum nummularium</i>	
ssp. <i>Obscurum</i>	VU
Ljungögontröst <i>Euphrasia micrantha</i>	VU
Plattsäv <i>Blysmus compressus</i>	VU
Luddfingerort <i>Potentilla heptaphylla</i>	NT
Loppstarr <i>Carex pulicaris</i>	NT
Desmeknopp <i>Adoxa moschatellina</i>	NT
Kösa <i>Apera spica-venti</i>	NT
Ljus solvända <i>Helianthemum nummularium</i>	
ssp. <i>Nummularium</i>	NT
Jordtistel <i>Cirsium acaule</i>	NT
Liten kärrmaskros <i>Taraxacum litorale</i>	NT
Ängsskära <i>Serratula tinctoria</i>	NT

Ängsstarr <i>Carex hostiana</i>	NT
Majviva <i>Primula farinosa</i>	NT
Backtimjan <i>Thymus serpyllum</i>	NT
Granspira <i>Pedicularis sylvatica</i>	NT
Kalkbräken <i>Gymnocarpium robertianum</i>	NT
Vanlig backruta <i>Thalictrum simplex</i> ssp. <i>simplex</i>	NT
Majnycklar <i>Dactylorhiza majalis</i> ssp. <i>Majalis</i>	NT
Klasefibbla <i>Crepis praemorsa</i>	NT
Vanlig sandviol <i>Viola rupestris</i> ssp. <i>rupestris</i>	NT
Ängsnattviol <i>Platanthera bifolia</i> ssp. <i>bifolia</i>	NT
Månlasbräken <i>Botrychium lunaria</i>	NT
Borsttag <i>Juncus squarrosus</i>	NT

Svampar /funga

Kromvaxskivling <i>Hygrocybe vitellina</i>	VU
Brun ängsvaxskivling <i>Hygrocybe colemanniana</i>	NT
Lädervaxskivling <i>Hygrocybe russocoriacea</i>	NT
Scharlakansvaxskivling <i>Hygrocybe punicea</i>	NT
Backnopping <i>Entoloma atrocoeruleum</i>	NT
Hedröksvamp <i>Lycoperdon ericaeum</i>	NT

Insekter:

Månhornsbagge <i>Copris lunaris</i>	VU
<i>Hister bissexstriatus</i> (stumpbaggar)	VU
Dysterfrolopare <i>Harpalus melancholius</i>	VU
Knubbfrolöpare <i>Harpalus picipennis</i>	VU
Åkerväddsantennmal <i>Nemophora metallica</i>	NT
Springkornfältmätare <i>Xanthorhoe biriviata</i>	NT
<i>Eucnemis capucina</i> (halvknappare)	NT
Krokhörndyvel <i>Onthophagus fracticornis</i>	NT
Bredbrämad bastardsvärmare <i>Zygaena lonicerae</i>	NT
Mindre bastardsvärmare <i>Zygaena viciae</i>	NT
Ängsmetallvinge <i>Adscita statices</i>	NT
Silversmygare <i>Hesperia comma</i>	NT
Bred groplöpare <i>Elaphrus uliginosus</i>	NT
<i>Margarinotus purpurascens</i> (stumpbaggar)	NT

Kräldjur:

Strandpadda <i>Bufo calamita</i>	NT

Däggdjur:

Nordfladdermus, *Eptesicus nilssonii*

NT

Andra arter av intresse:

Kustpipare

Törnskata

Mindre strandpipare

Härmsångare

Mosnäppa

Skedand

Snatterand

Gluttsnäppa

Strandskata

Skärfläcka

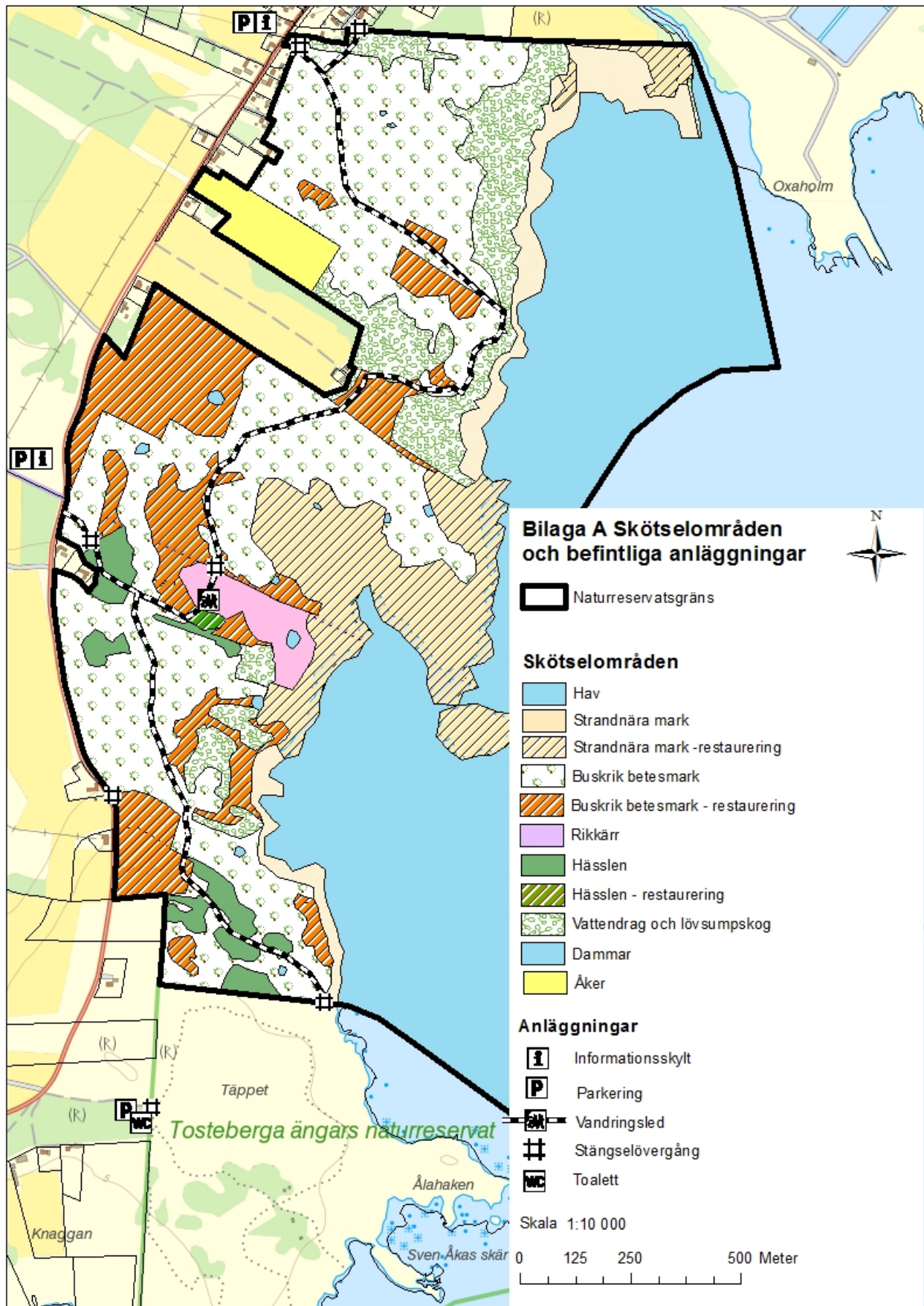
13 Källor

- Generalstabskartan, 1862, Kristianstad J243-6-1
- Häradsekonomska kartan 1926-34, Årup J112-3-64, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Flygfoto 1940, Lunds Universitet
- Övriga kartor och bakgrundskartor, Lantmäteriet © Geodatasamverkan

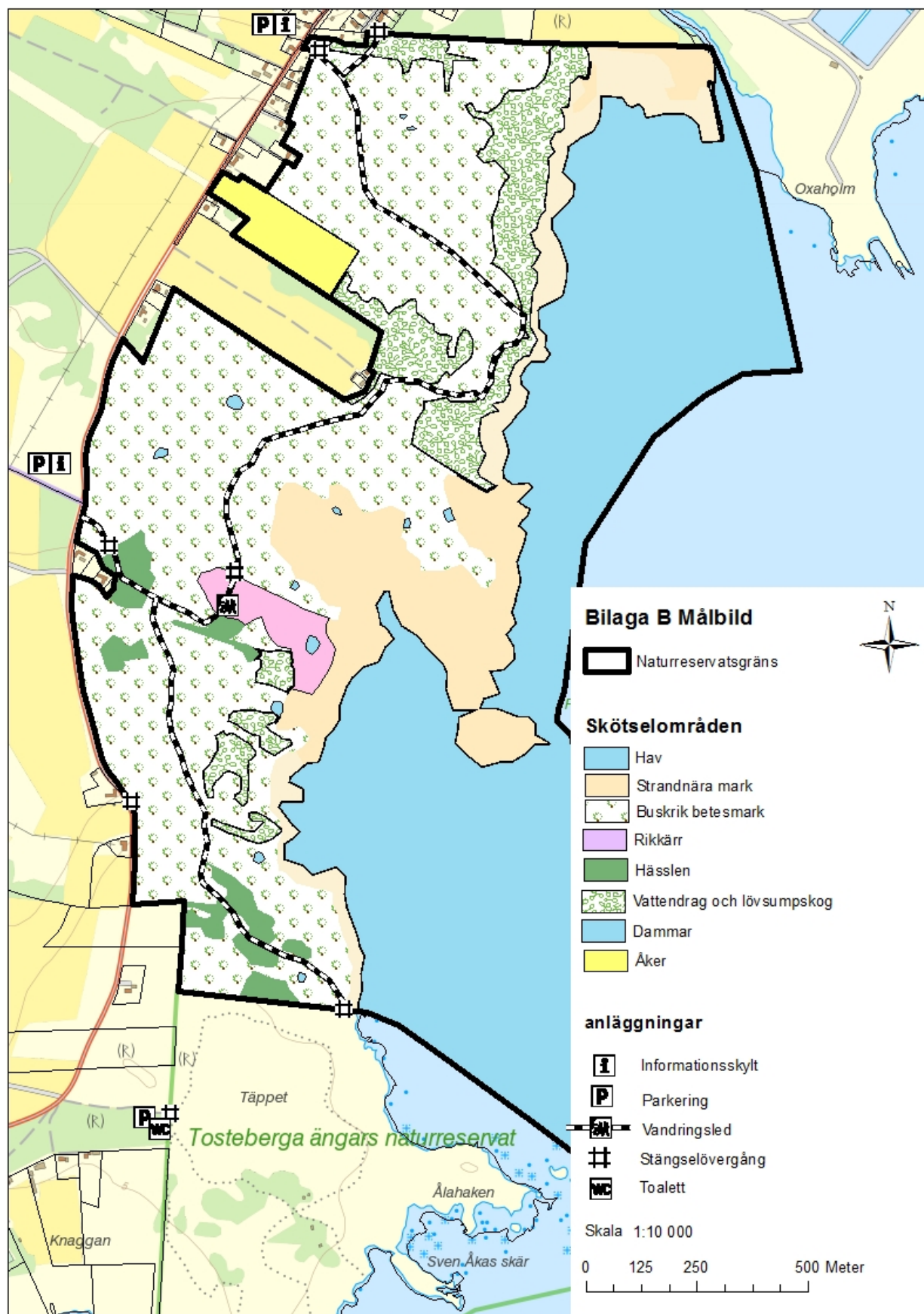
13.1 Litteratur

- Naturvärdesinventering vid Gyetorp/Takholmsviken, Nils-Otto Nilsson 2015,
- Törnskatestudier i nordöstra Skåne 2000-2002, Meddelande nr 29 från Nedre Helgeåns Fågelstation, Niklas Jeppsson
- Bevarandeplan 2005-12-16, Tostebergakusten, Länsstyrelsen Skåne
- Bevarandeplan för Natura 2000-området Tosteberga-Ängholmarna SE0420127 i Bromölla kommun och Kristianstads kommun, Skåne, Länsstyrelsen Skåne 2017
- Kulturmiljöprogram för Skåne 2006, Länsstyrelsen i Skåne län
- Länsstyrelsen i Kristianstads län 1996. Från Bjäre till Österlen. Skånska natur- och kulturmiljöer
- Naturvårdsprogram Bromölla kommun,
- Naturvårdsprogram Kristianstads kommun, 2016-2020.
- Projekt strandpadda 1998-1999, meddelande nr 99:39, Länsstyrelsen i Skåne län
- Klubbaren -Att hata eller att älska, riktade röjningsförsök i rikkärrsmiljö, Ola Wennberg 2019
- Artdatabankens artfaktablad <http://www.artdata.slu.se>
- Riksantikvarieämbetets fornsök
- Ersättningsutredningar, Värderingsbyrån, 2016

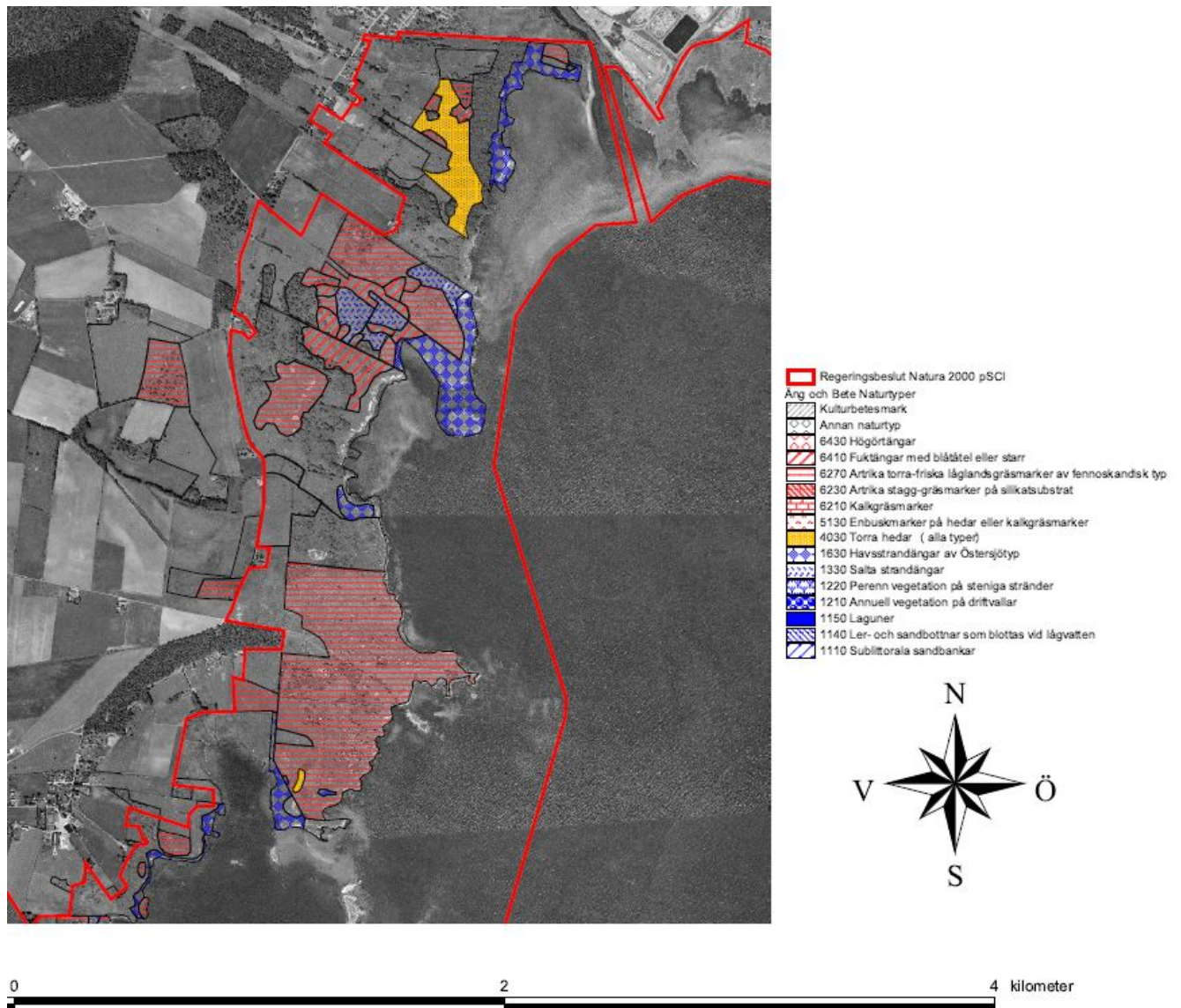
Bilaga A. Skötselområden och befintliga anläggningar

Bilaga B. Målbild

Bilaga C. Natura 2000 området, Tostebergakusten, norra delen

Bilaga D Bevarandeplan för Natura 2000-området Tosteberga-Ängholmarna (SPA), SE0420127

Naturreservatet Gyetorp i Bromölla och Kristianstads kommun utgör ett av Skånes riktiga hotspots områden för biologisk mångfald kopplad till busk-, betes-, sand-och kalkkärrmarker, hässlen och grunda havsområden.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreservat och upprätta skötselplaner.

Skötselplanen innehåller syftet med reservatet, en markhistorisk beskrivning samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller också information om friluftsliv, samt om hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske.

Länsstyrelsen
Skåne

Kontaktperson

Miljöavdelningen

Johan Johnmark

010-22 41 411

johan.johnmark@lansstyrelsen.se

Inkomna yttranden och länsstyrelsens bemötande

Skogsstyrelsen: ser positivt på att naturreservatet bildas enligt remitterat förslag samt att naturvärdena i hela det aktuella området skyddas långsiktigt och tillstyrker bildandet i enlighet med remitterat förslag.

Trafikverket: Naturreservatsgränsen går utmed väg 1669 som är under Trafikverkets väghållaransvar. Trafikverket är därmed ansvariga för att underhålla väg 1669. I det arbetet ingår att utföra beläggningsarbeten, dikesrensning, halkbekämpning och andra underhållsåtgärder för att säkerställa vägens funktionalitet och trafiksäkerhet.

Trafikverket har inga direkta synpunkter på bildandet av naturreservatet eller dess utbredning. Trafikverket bedömer utifrån föreskriftsförslagen att normalt underhåll av den statliga vägen inte kommer att hindras. Om skyltar till reservatet ska uppföras i närheten av väg 1669 förutsätts det att erforderliga tillstånd söks. Om skyltar avses placeras inom vägområdet krävs tillstånd från Trafikverket.

Länsstyrelsen: Det är korrekt uppfattat, normalt underhåll av befintliga vägar är undantagna föreskrifterna. Länsstyrelsen är medveten om att det krävs tillstånd för uppsättning av skyltar inom vägområdet och har särskild rutin för dess hantering.

Bromölla kommun: ser förslaget till naturreservatet Gyetorp som mycket positivt. Här följer synpunkter och frågor:

1) Precisering av "stillsamt friluftsliv"

Enligt syftet med naturreservatet, FÖRSLAG sidan 3(15) ska man "tillgodose behov av områden för ett stillsamt friluftsliv". Eftersom Gyetorpsområdet utgörs av känslig flora och fauna, ber vi om en precisering vad som avses med "stillsamt friluftsliv" utifrån att inte störa känsliga arter och biotoper.

2) Önskvärt är att inte tillåta tävlingar i reservatet

Enligt C.11, sidan 7(15), "är det förbjudet att anordna och organisera tävling eller träning utanför markerad led,"

Fråga: Innebär ovanstående formulering att det är tillåtet att anordna och organisera tävling eller träning på markerad led?

Synpunkt: Det är önskvärt att inte tillåta tävlingar i reservatet på vandringsleden, eftersom tävling och organiserad träning även där innebär störning av den vilda faunan och av människor som kommer till reservatet för naturstudier och rekreation.

3) Önskvärt är att begränsa den invasiva växten, kotula i reservatet

I förslag till skötselplan, strandnära mark sidan 15(41), beskrivs det rörande den invasiva arten kotula *Cotula coronopifolia*, att "innan effektiv bekämpning finns bör fokus ligga på att bekämpa andra invasiva arter".

Frågor:

- Vad menar man med "effektiv bekämpning"?

- Vilka andra invasiva arter vill man hantera istället för kotulan?

- Skulle Länsstyrelsen kunna söka särskilda medel (så att man inte använder de ordinarie skötselpengarna) från Naturvårdsverket för hanteringen av kotulan i reservatet?

Synpunkter: Det är önskvärt att begränsa kotula, innan den får större spridning i reservatet. Även så kallade ineffektiva metoder, som spänner över fler år, är värdefulla. Bromölla kommun föreslår att Länsstyrelsen söker medel från Naturvårdsverket för detta. Om sådana medel inte finns idag, uppmanas Länsstyrelsen Skåne att tillsammans med andra Länsstyrelser uppmantra Naturvårdsverket att ta fram dem inom snar framtid till naturreservat som Gyetorp.

4) Förtydligande angående örnutfodring

Under B10, sidan 6(15) ber vi om ett tillägg (kursiverad text nedan) angående örnutfodring:

"utläggning vintertid av kadaver av kontrollerat djur till örnutfodring."

5) Förtydliga ordet "köra" angående störning av betesdjur

Under ordningsföreskrifter C6, sidan 7(15) angående störning av betesdjur: "är det förbjudet att ... köra mellan par eller grupper av individer". Vi ber om ett förtydligande av vad ordet köra avser.

6) "Farliga" träd bör förbli intakta

Synpunkt: Lång, osågad, död ved är ett bättre habitat för vedlevande organismer än korta kapade stocklängder. Hela lågor ger även ett hänsynsfullt intryck för besökaren, till skillnad från stamkapning i försäljningslängder.

I Undantag från föreskrifter, sidan 7(15), andra punkten angående "nedtagning av för allmänheten farliga träd" – föreslås därför en utveckling av texten:

"Riskträd bör tas ned och dras åt sidan intakta, helst utan att kapas, när de fallit över leder eller parkeringsplatser. Alternativet är, då det är möjligt, att flytta leden runt det fallna trädet, när trädet är stort."

7) Tillgängliggöra skyddad natur för en bred allmänhet

Länsstyrelsen, är generös mot husbilar och husvagnar, som tillåter dem att vara i Gyetorpsreservatet mellan kl. 5.00 - 00.00 (Ordningsföreskrift C3, sidan 7(15), trots att man ser ett ökat illegalt övernattande i naturreservat i allmänhet, där folk även ockuperar den skyddade marken med prylar utanför vagnar och bilar. Eftersom Bromölla kommun är mån om att på ett försiktigt och hänsynsfullt sätt tillgängliggöra skyddad natur för en bred allmänhet, är vår förhoppning att Länsstyrelsen ser till att övernattningsförbudet efterlevs, trots den obekväma tillsynsarbetstiden. Alternativet vore att minska den tillåtna tiden för husbilar och husvagnar till normal arbetstid för tillsynspersonalen. Det är olyckligt att människor med stora ekipage (husbilar, husvagnar) genom illegal övernattnings, tar upp plats och indirekt kör bort seriösa naturintressenter.

8) Svenska gamla lantraser föreslås

I förslag till skötselplan, skötselområde Buskrik betesmark, sidan 16(41), föreslås: "en alternativ hävdform skulle kunna vara året runt bete, utan stödutfodring, med gamla lantraser som exmoore ponny och galloway kor." Bromölla kommun menar att gamla lantraser är en utmärkt idé och vill gärna gå ett steg längre och föreslår inhemska svenska gamla lantraser, exempelvis kor som Skånsk röd, Väneko och hästen Gotlandsruss.

9) Långsiktig försiktighet angående allt högre besöksstryck

Bromölla kommun vill uppmana Länsstyrelsen till långsiktig försiktighet angående allt högre besöksstryck. Under rubriken Friluftsliv, renhållning, sidan 29(41) planeras Gyetorp inte att bli ett så kallat besöksstungt naturreservat, som flera andra är i Kristianstads kommun. Man skriver emellertid sedan i samma stycke: "Tillsvidare planeras därför inte vare sig soptunnor eller toalett att uppföras." Ordet tillsvidare lämnar framtiden öppen för att naturreservatet ska kunna komma att bli besöksstungt och att Länsstyrelsen är beredd att ge efter för trycket.

Frågor:

- Hur tänker Länsstyrelsen skydda Gyetorpsreservatet från ett för högt besöksstryck?
- Har Länsstyrelsen definierat gränsen för hur många besökare området "tål"?

Tyvärr har vi i Skåne under de senaste tjugo åren sett exempel på hur skyddad natur farit illa av ett för högt besöksstryck. Exempelvis på flera av vandringslederna, som förvaltas av Länsstyrelsen i Söderåsens nationalpark, har jorden eroderats bort 20 centimeter och rötter har eroderats fram där stora håligheter (som folk kan fastna i) även finns under rötterna.

Synpunkt: Gyetorps naturreservat tenderar att bli besöksstungt. Detta scenario ser vi redan idag med vår regions snabbt växande befolkning, hastigt ökande turism och besöksnäring, tuff naturmarknadsföring samt en vilja att länka ihop vandringsleder i norr med befintliga leder i söder – *via Gyetorps naturreservat*. Vi har sett att när markslitage och erosionen har satts igång, är det alltför kostsamt att restaurera långa ledsträckor.

- Finns det ekonomiska resurser - för att på ett kostnadseffektivt sätt förebygga det negativa markslitage och förstörandet av värdefull jord i reservatet – med spänger, skyddsmattor etc. vid det kommande höga besöksstrycket i Gyetorps reservat?

Länsstyrelsen: För att skapa tydlighet väljer länsstyrelsen att ta bort ordet stillsamt ur själva syftet och har istället gjort ett tillägg, under precisering av syftet, gällande "Anlägga enklare vandringsleder och rastplatser utan att dessa negativt påverkar områdets fågelvärden". Det är tillåtet att anordna och organisera tävling eller träning på markerad led med beaktande av även övriga föreskrifter. Föreskriften finns för att framförallt möjliggöra genompassage av ex löpartävlingar. Leden har förlagts så att störningarna blir begränsade. Gällande kotula så är dess spridning så omfattande kring naturreservatet att ett årligt borttagande av denna ett-åriga växt i Gyetorp inte bedöms vidare meningsfull innan åtgärder även utförs på övriga bestånd utanför naturreservatet. Invasiva arter av olika slag finns i varierande mängd i princip alla naturreservat och för närvarande prioriterar länsstyrelsen att bekämpa arter som har en stor ekologisk påverkan som ex vresros, parkslide och gul skunkkalla. Länsstyrelsen håller i frågan om invasiva arter en kontinuerlig kontakt med Naturvårdsverket. Gällande utläggning av kadaver och ert önskemål om tillägg "av kontrollerat djur" har länsstyrelsen i fotnot istället valt att skriva * ej från djur med smittsamma sjukdomar. Ett djur kan vara kontrollerat men olämpligt att lägga ut. Länsstyrelsen har ett förtroende för de som arbetar med bevarande av rovfåglar att de har en vetskap om vilka djur som ej ska utläggas. Gällande ordet "köra" i ordningsföreskriften C6 avser detta vattenfarkost, vilket länsstyrelsen nu har preciserat i föreskriften. Gällande uppkapning av stammar, sker oftast av säkerhetsaspekter och av arbetsmiljöskäl alternativt att det är direkt olämpligt att ta in maskiner till flytt av fallet träd. Ibland förekommer att träd tyvärr kapas upp av slentrian. Detta är en fråga länsstyrelsens förvaltning arbetar med. Länsstyrelsen ser inte skäl att ändra skrivningen, särskilt då detta i huvudsak är ett betesmarksreservat som även i framtiden ska innehålla begränsade mängder död ved, jämfört med ett skogsreservat. Gällande parkering av husbilar och husvagnar mellan klockan 05.00 och 00.00 anser länsstyrelsen att besökaren oavsett om denne har kommit med bil eller husbil ska ha en möjlighet att besöka området. Det är själva övernattningen som föreskriften riktar sig emot. Gällande gamla lantraser så har länsstyrelsen gjort ett tillägg att detta naturligtvis även kan omfatta svenska lantraser som äter knopp och kvist. Gällande besöksstryck anser länsstyrelsen att de faktorer som medför ett högt besöksstryck saknas i området. Därför kommer sannolikt besöksstrycket vara lågt. Länsstyrelsen har inte definierat gränsen "hur många besökare området tål" då en person som ex bryter mot beträdnadsförbudet kan orsaka mycket mer skada än vad 100-tals övriga besökare orsakar tillsammans. Att lägga ut spänger och skyddsmattor är förenade med stora kostnader både avseende anläggandet och underhållet. Markslitage är inte heller enbart av ondo utan kan även medföra att hotade arter finner lämpliga mikrostrukturer för bobyggande och födosök. Förvaltaren avgör vad som är mest lämpligt att göra på den enskilda platsen.

SGU: Avstår från att yttra sig i ärendet.

E.ON Energidistribution AB: tillstyrker förslag till beslut om naturreservat under förutsättning att nedanstående yrkanden om ändringar i föreskrifter införs, i annat fall motsätter sig E.ON förslaget till beslut.

Yrkanden

- Att det i undantagen från föreskrifter framgår att:
- normalt underhåll av ledning och ledningsgata innefattar körning med maskiner i och till ledningsgata samt innefattar vissa upplag.
- normalt underhåll omfattas av skogligt underhåll

Bakgrund till yrkande

Inom det föreslagna naturreservatsområdet har E.ON Energidistribution AB (E.ON) ett befintligt elnät i form av markförlagd lågspänningskabel samt lågspänningsluftledning, se bifogad karta. Kraftledningen omfattas även av Elsäkerhetsverkets starkströmsföreskrifter, ELSÄK-FS 2008:1 samt ELSÄK-FS 2010:1. Starkströmsföreskrifterna reglerar bland annat ledningskonstruktion, höjd över mark, avstånd från ledning till byggnad, brännbart upplag, parkeringsplatser, tillfartsvägar med flera verksamheter. För luftledningens bibehållande måste vi kunna utföra kontroll och skötseln enligt ELSÄK-FS 2008:3 inklusive ändringar i ELSÄK-FS 2010:3.

Underhåll/Röjning och reparation

För att säkerställa ellagens krav på säkra, tillförlitliga och effektiva elleveranser (3 kap. 1 § ellagen) måste E.ONs underhåll av elledningar även fortsättningsvis kunna genomföras och bedrivas på ett rationellt och kostnadseffektivt sätt.

Bestämmelserna i naturreservatsföreskrifterna får inte utgöra hinder för vårt framtida, planerade och regelbundna skogliga underhåll av ledningsgatan, vilket t.ex. omfattar röjning och fällning av farliga kantträd. E.ON måste kunna utföra ett normalt skogligt underhåll inom en skogsgata på 8 meter. Vid kabelfel är det nödvändigt att få reparera ledningen. För att kunna utföra nödvändig drift och nödvändigt underhåll samt reparation av ledningarna är det en förutsättning att motordrivna maskiner kan framföras i samt till och från ledningsgatan och ledningsstråket. Detta innebär att schaktning/grävning måste få utföras där reparation och underhåll krävs. Om det i naturskyddet ska ingå att kvarlämna fällda träd kan E.ON göra det under förutsättning att E.ON inte hålls ansvariga för skogsskyddet.

Samråd och dispens

För planerade åtgärder på befintliga anläggningar anser E.ON att ett samråd med Länsstyrelsen enligt 12 kap 6§ MB tillsammans med eventuella försiktighetsåtgärder är ett lämpligt förfarande. E.ON noterar i undantag från föreskrifter att ”drift, underhåll och ombyggnad inom gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt av

vid tidpunkten för detta beslut befintliga nyttjanderätter” inte är hindrande, vilket vi är tacksamma för. Vi noterar även att akuta insatser är okej men ska meddelas inom tre arbetsdagar.

Allmänna upplysningar

Med anledning av elsäkerheten ska nätägaren kontaktas om en förändring av marknivån under eller bredvid kraftledningarna skulle ske. Detta gäller även när anläggningar såsom vägar, gång och cykelbanor, etc. ska anläggas.

Om vägar kommer att spärras av med exempelvis bommar måste E.ON få tillgång till nycklar eller koder så att passage för drift och underhåll av ledningen kan ske.

Med det ovan anförda förutsätter E.ON att befintliga elanläggningar i övrigt kan behållas i oförändrat skick samt att förändringarna inte orsakar att E.ONs anläggningar inte uppfyller starkströmsföreskrifterna. Skall befintliga anläggningar förändras till följd av inrättandet av naturreservat skall områdets huvudman bekosta nödvändiga ombyggnationer. För upplysningar om E.ON lokalnäts anläggningar kontaktas kundsupport, tel. 0771-22 24 24, se även vår hemsida:

www.eon.se/privat/kundservice/skydda-ledningar-och-djur/grava-naraledning.html ”

Länsstyrelsen: erinrar att drift och underhåll av ledningar och anläggningar får ske i fortsättningen precis som det tidigare har skett.

Lunds botaniska förening: Det är med stor glädje och tillfredsställelse vi i LBF ser att Gyetorpsområdet äntligen får ett varaktigt skydd genom bildande av ett naturreservat. Vi är väl förtrogna med området och dess rika flora och höga naturvärden där Gyetorpskärrer med sin unika vegetation intar en särställning. Inte minst är det viktigt att hävd och röjning av sly i kärret säkerställs. Detta har under många år främst utförts genom ideella krafter. Även i övrigt har området en mycket rik och omväxlande flora. Något som inte nämns i remissen är den speciella flora som finns på dybankarna vid Skräbeåns utlopp. Här finns ett vegetationssamhälle som brukar kallas ävjebroddssamhälle och som består av små rosettbildande vattenväxter. Vid Skräbeåns mynning har bl.a. ävjebrodd *Limosella aquatica*, slamkrypa *Elatine hydropiper*, fyrling *Crassula aquatica* och dvärgsäv *Eleocharis parvula* blivit funna. Denna vegetationstyp är mycket sällsynt i Skåne och alla de nämnda arterna är stora rariteter i landskapet.

Rent generellt tycker föreningen att remissupplagan av förslaget till bildande av naturreservatet Gyetorp med tillhörande skötselplan är bra med väl genomtänkta och angelägna mål och åtgärder. Vi i LBF hoppas att arbetet med att skydda kuststräckan mellan Åhus och Blekingegränsen fortsätter. Här finns många värdefulla naturområden som idag saknar ett varaktigt skydd t.ex. Lykeböda ängar, Krogstorp-Edenryd och Fårabäck-Landön.

Länsstyrelsen: har kompletterat skötselområde hav med uppgiften om ävjebroddssamhället. Länsstyrelsen har noterat ert önskemål gällande skydd av områden.

Naturskyddsföreningen i Kristianstad och Bromölla välkomnar att det bildas ett nytt naturreservat för att skydda kusten mellan Tosteberga ängar och Nymölla. Vi anser att detta är ett av de allra mest skyddsvärda områdena i Skåne. Föreningen har under många år arbetat med ideella röjningar för att skydda det orkiderika Gyetorpskärrret mot igenväxning. År 2011 startade vi tillsammans med Kristianstad kommun ett fyraårigt LONApjekt för att skydda området och förbereda inför en reservatsbildning. Under åren 2011-2013 hade vi även två "Fas-3anställda" som arbetade med att röja al och buskar i och runt Gyetorpskärrret. Vi har inom projektet även hjälpt till med att inventera växter, fåglar, fjärilar mm i området. Området på Kristianstadsidan har röjts av enskild person helt ideellt åtskilliga timmar de senaste åren och kommer att växa igen om inte det inte läggs ner mycket arbete på att motverka igenväxningen. Vi vet att det behövs mycket skötsel för att bevara och utveckla områdets stora naturvärden!

Vi är glada för att Länsstyrelsen har tagit ett helhetsgrepp för att skydda hela området mellan det befintliga reservatet Tosteberga ängar ända upp till Skräbeåns mynning vid Nymölla. De föreslagna reservatsbestämmelserna är ambitiösa och har potential att utveckla områdets naturvärden ytterligare. Vi håller med om att betespåsläpp inne i rikkärret inte ska tillåtas alltför tidigt eftersom flera orkidearter är sena i sin blomning. Vid besök den 23 juni i år var t ex Jungfru Marie Nycklar i sin bästa blomning, medan kärrknipproten fortfarande bara var i knopp. Betet inne i själva rikkärret bör alltså inte tillåtas förrän från 15 juli medan det är viktigt att övriga delar börjar betas tidigare för att hålla tillbaka buskar och ris. Som helhet anser vi att reservatsförslaget och skötselplanen är bra och vi tillstyrker förslagen!

Länsstyrelsen: Vill rikta ett stort tack till naturskyddsföreningen i Kristianstad och Bromölla för alla de fina insatser ni har gjort för att bevara och utveckla naturvärdena i Gyetorpskärrret. Länsstyrelsen ser gärna att naturskyddsföreningens verksamhet i området fortsätter, så som tidigare på markägarens mandat.

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Mottagare

För att överklaga skriver ni till regeringen, Miljödepartementet. Observera dock att ni ska skicka överklagandet till skane@lansstyrelsen.se eller till Länsstyrelsen Skåne, Miljöavdelningen, 205 15 MALMÖ.

Tid för överklagande

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen senast den **9 oktober 2020**. Om den som vill överklaga beslutet företräder det allmänna ska överklagandet dock ha kommit in tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Innehåll

Överklagandet ska vara skriftligt. I överklagandeskrivelsen ska ni ange:

- vilket beslut ni överklagar, beslutets datum och ärendenummer (diarienummer),
- på vilket sätt ni vill att beslutet ska ändras,
- er adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- eventuella handlingar eller annat som stödjer er mening.

Ytterligare upplysningar

Behöver ni veta mer om hur ni ska göra kan ni ringa till Länsstyrelsen, telefon 010-224 10 00 (växel).